

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ Հ. ԱՌԺՈՂԿՈՄԱՏԻ

ՊՈՌՆԻԿ ԴԱՐՈՅԻ ԴԱՏԸ

Դարուն մեղադրվում է ՊՈՌՆԿՈՒԹՅԱՆՍԻ պարա-
պելու յեզ կարմիր բանակային Միամիտյանի ՍԻՖԻ-
ԼԻՍՈՎ վարակելու մեջ

ՊԻՅԵՍ 2 ԳՈՐԾ.

Ռուսերենից փոխեց թ. Ա. ՄԵԼԻՔՅԱՆ

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն

Տ Ր Ե Ս Տ Ի Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Տ Պ Ա Ր Ա Ն

1924

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

5634

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ Հ. Հ. ԱՌԺՈՂԿՈՄԱՏԻ

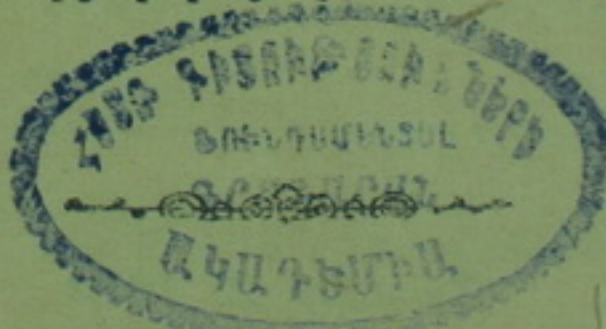
ՊՈՌՆԻԿ ԴԱՐՈՅԻ ԴԱՏԸ

Դարոն մեղադրվում է ՊՈՌՆԻԿՈՒԹՅԱՄԲ պարապելու յեզ կարմիր բանակային Միամիջյանի ՍԻՖԻԼԻՍՈՎ վարակելու մեջ

15057
A 8589
T

ՊԻՅԵՍ 2 ԳՈՐԾ.

ՌՈՒՆԵՐԵՆԻԿ ՓՈԽԵԿ ԲԺ. Ա. ՄԵԼԻԲՅԱՆ

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն

Տ Ր Ե Ս Տ Ի Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Տ Պ Ա Ր Ա Ն

1924

Պատվեր № 1698

ՊՈՌՆԻԿ ԴԱՐՈՅԻ ԴԱՏԸ

**ԴԱՐՈ ՍԻՐՈՒՆՅԱՆԻ ԳՈՐԾԸ ԸՍՏ ՆՐԱ ՄԵՂԱ-
ԴՐԱՆՔԻ ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԱՅԻՆ ԱՐՍԵՆ ՄԻԱ-
ՄԻՏՅԱՆԻՆ ՍԻՖԻԼԻՍՈՎ ՎԱՐԱԿԵԼՈՒ ՄԵՋ**

**ՊՅԻԵՍ 2 ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՄԲ ՓՈԽԱԴՐԵՑ
ՌՈՒՍԵՐԵՆՆԻՑ ԲԺԻՇԿ Ա. ՄԵԼԻՔՅԱՆ**

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎՈՐ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՄԵՂԱԴՐՈՂ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆ

ԴԱՐՈ ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ 25 տարեկան, մեղադրյալ
ՅԵՐՎԱՆԴ ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ մեղադրյալի ազգականը
ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ ԱՐՍԵՆ կարմիր բանակային
ԳՆԹՈՒՆԻ ՍԻՄԵՈՆ կարմիր բանակային Միա-

միտյանի ընկերը

ՍՈԼՈՄԵ ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ մեղադրյալի հարեմա-

նուհին

ՌՈՍԱՆՈՂ ԴԱՐՈՒՆՅԱՆ 19 տարեկան յերիտա-

սարդ

ԵՔՍՊԵՐՏ ԲԺԻՇԿ

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԴԱՏԱՐԱՆԻ

ՏԵՍԻՒԼ I

Բեմը ներկայացնում է մեկ սովորական սենյակ-
դիմացը 2 դուռ, վորից ձախը տանում է դատավորի
առանձնասենյակը. իսկ մյուսը՝ աջը-վկաների սենյակ-
ը. բեմի ձախ կողմում (հանդիսականներից) դրած է
մեկ սեղան, վորի հետևիվը դրված են 3 աթոռ դատա-
վորների համար, սեղանի մի ծայրին՝ հանդիսական-
ների դիմացը աթոռ մեղադրողի համար. իսկ մյուս
ծայրին՝ աթոռ քարտուղարի համար. բեմի մեջտեղը՝
աթոռ և մի փոքրիկ սեղան եքսպերտի համար, բեմի
աջ պատին՝ մեկ դուռ, բեմի աջ կողմում՝ աթոռ և փոք-
րիկ սեղան պաշտպանի համար մեկ աթոռ մեղադրյալի
համար պաշտպանի մոտ, իսկ դրա հետևիվը նստարան-
ներ հասարակության և վկաների համար:

Վարագույրը բարձրացնելուց առաջ ժողովրդա-
կան դատավորը, դիմելով հասարակությանը, բացա-
տրում է գործի հասարակական նշանակությունը և
առաջարկում է ընտրել բաց քվեարկությամբ յերկու
ատենակալներ դատին մասնակցելու համար. ընտր-
վածները անցնում են բեմ:

(Բեմի վրա են բոլոր վկաները, պաշտպանը, մե-
ղադրողը, եքսպերտը, յուրաքանչյուրն բռնում է իր
սեղը.)

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ. — (Ոհրա է մտնում ու բռնում իր
սեղը). տուժող Միամիտյանն այստեղ է:

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ. — Այստեղ եմ

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ. — Վկաներ, Գնթուհին այստեղ է:

ԳՆԹՈՒԻՆԻ. — Այստեղ եմ.

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ. — Սիրունյան

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ.—Այստեղ եմ

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ.—Վասպասյան

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ.—Այստեղ եմ

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ.—Գարունյան

ԳԱՐՈՒՆՅԱՆ.—Այստեղ եմ

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ.—Եքսպերտ բժիշկ

ԵՔՍՊԵՐՏ.—Այստեղ եմ

(Բարսուղարը անցնում է գասափորի սենյակը
ու մի քանի բալետից հետո ներս է մտնում):

—Դատավորները գալիս են, վոտքի յեկեք (բոլորը
ձլանգնում են):

ՏԵՍԻԼ II

(Ներս էն մտնում գասափորը, յերկու ասեճակալ-
ները յեվ բռնում են իրենց տեղերը):

ԴԱՏԱՎՈՐ.—(զանգահարում է) հայտնում եմ
նիստը բացված. խնդրում եմ նստել (բոլորը նստում
են) լավելու և քաղաքացի Դարո Սիրունյանի գործը,
վորը մեղադրվում է պոռնիկությամբ պարապելու մեջ
յեվ կարմիր բանակային Միամիտյանին սիֆիլիսով
գիտակցորեն վարակելու մեջ. այս գործի բոլոր վկա-
ները ներկա են (դիմում է նա Բարսուղարին):

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ.—Բոլորն ել ներկա են.

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Հրավիրեցեք վկաներին սեղանի մոտ.

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ.—Վկաներ համեցեք սեղանի մոտ.
(վկաները բոլորն ել մոտենում են գասափորի սեղանին):

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Վկաներ լավ միտ բերեք, վոր այս-
տեղ դուք բոլորդ ել պարտավոր եք ասել ճիշտ, խըղ-
ճով, չը քաշվելով վոչ ազգականությունից, վոչ ել
բարեկամությունից. դատը արդար վճռելու համար
դուք պարտավոր եք պարզել բոլոր հանգամանքները

յեվ պարտավոր եք ասել միայն ու միայն ճշմարտությունը: Խոստանում եք դուք այդ.

ՎԿԱՆԵՐ.— (միասին) Խոստանում ենք.

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Խորհրդային դատարանում յերդում չկա. բայց պարտավորեք ստորագրել այս խոստման թերթը ի նշան այն բանի, լոր խոստանում եք ճշմարիտ խոսել. ստորագրեք (վկաները բոլորն ել ստորագրում են բացի վասվասյանից) քաղաքացի Վասվասյան ինչո՞ւ չեք ստորագրում:

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ.— (բազմելով) Յես անգրագետ եմ:

ԴԱՏԱՎՈՐ.— (փարսուղարին) Դուք ստորագրեցեք անգրագետի փոխարեն (փարսուղարը ստորագրում է) տարեք վկաներին իրենց սենյակը և ներս բերեք մեղադրյալին:

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ.— Վկաներ հետևեցեք ինձ (վկաների հետ միասին անցնում է վկաների սենյակը, հետո նա անցնում է բեմի աջ գոնով. մի փոքր հետո այդ գոնից ներս է դալիս մեղադրյալի հետ միասին), մեղադրյալ ահա ձեր տեղը. (մեղադրյալը բռնում է իր ճեղք):

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Գործի ելությունը սա է. (կարդում է) 1923 թ. հունիսի 20-ին Յերեվանի Ժողովրդական Դատարանը գանդատ է տալիս կարմիր բանակային Արսեն Միամիտյանը Դարո Սիրունյանի վրա, վորը ապրում է Լենինի փողոցում. Միամիտյանի ասելով Սիրունյանը գիտեր վոր ինքը հիվանդ է ու վարակել է նրան սիֆիլիսով, յերբ նա ապրիլի 20-ին յեղել է Սիրունյանի մոտ. Միամիտյանը խնդրում է իր գանդատի մեջ յենթարկել Սիրունյանին դատի պոռնիկությամբ պարտաւելու և ուրիշներին գիտակ-

ցորեն վարակելու համար, մեղադրյալ Ձեր ա-
նունը:

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ—Դարո՞

ԴԱՏԱՎՈՐ—Հայրանունը

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ—Կարապետ

ԴԱՏԱՎՈՐ—Ազգանունը

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ—Սիրունյան

ԴԱՏԱՎՈՐ—Վորտեղացի է՞ք

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ—Թիֆլիզցի

ԴԱՏԱՎՈՐ—Քանի տարեկան է՞ք

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ—25

ԴԱՏԱՎՈՐ—Ինչով է՞ք պարապում

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ—Վրոշ պարապմունք չունեմ

ԴԱՏԱՎՈՐ—Դուք մեղավոր ընդունում եք ձեզ:

Վոր պարապում եք պոռնիկությամբ և դիտակցորեն
վարակել եք Միամիտյանին:

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ—Վոչ, մեղավոր չեմ

ԴԱՏԱՎՈՐ—Նստեցեք (Սիրունյանը նստում է)

Մեղադրող. (դատավորին) Թույլ տվեք հարց
տալ մեղադրյալին

ԴԱՏԱՎՈՐ—Խնդրում եմ.

Մեղադրող—ասացեք մեղադրյալ քանի՞ տարի յե
ղուք պարապում եք պոռնիկությամբ.

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ (կանգնած) յես պոռնիկությամբ չեմ
պարապում:

Մեղադրող—Դուք ասում եք, վոր վրոշ պարապ-
մունք չունեք, ասացեք խնդրեմ ապա ի՞նչ միջոցնե-
րով եք դուք ապրում:

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ—Մի ժամանակ տանս իրերն եյի
ծախում, ապա և ծառայում եյի:

Մեղադրող—Վճիռտեղ եյիք ծառայում:

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ—(յերկար մտածելուց հետո) ճաշարանում:

Մեղադրող—քանի՞ ժամանակ ե, վոր չեք ծառայում

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ—յերեք ամսից ավելի ե

Մեղադրող—ինչո՞ւ հեռացաք ճաշարանից, ինչո՞ւ թողեցիք դուք ձեր պաշտոնը

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ—պատճառները շատ են ... քիչ եյին վճարում, քաղցած եյի մնում:

Մեղադրող—իսկ մինչ այդ դուք միշտ ել ծառայել եք:

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ այո, համարյա թե միշտ

Մեղադրող—ուրեմն դուք միայն այս վերջին ամիսներին եք առանց գործի

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ—այո այս վերջին ժամանակը

Մեղադրող—յես ել հարց չունեմ (Սիրունյանը նստում ե)

Պաշտպան—(դատավորին) թույլ տվեք հարց առաջարկել:

ԴԱՏԱՎՈՐ—համեցեք խնդրեմ

Պաշտպան—ասացեք Սիրունյան, դուք զիտեի՞ք վոր սիֆիլիսով հիվանդ եք

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ (կանգնած) ի հարկե վոչ. յեթե յես իմանայի, անշուշտ կրժշկվեյի:

ԴԱՏԱՎՈՐ—նստեցեք մեղադրյալ (Սիրունյանը նստում ե). յես առաջարկում եմ հետեւյալ ձեւով քննել գործը. նախ հարցաքննել տուժողին. հետո նրա ընկերոջ՝ Գնթունուն, Սիրունյանի հարեւանուհի Վասիլասյանին, Սիրունյանի ազգականին ու հետո պաշտ-

պանի վկա՝ ուսանող Գարուհայանին, արդյո՞ք առարկութ-
յունն չկա սրա դեմ:

Մեղադրող—Իմ կողմից առարկությունն չկա:

Պատասխան—Իմ կողմից յեվս չկա:

ԴԱՏԱՎՈՐ—(քալտողարին) խնդրեցեք տուժող
Միամիտյանին:

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ—(մոտենալով դիմացի աջ դռանը)
Միամիտյան ներս համեցեք:

ՏԵՍԻՍ. III

Նույնք և Միամիտյան: (Միամիտյանը մոտենում
սեղանին):

ԴԱՏԱՎՈՐ—Ձեր անունը

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ—Արսեն

ԴԱՏԱՎՈՐ—Հայրան՞ունը

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ—Պետրոս

ԴԱՏԱՎՈՐ—Ազգանունը

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ—Միամիտյան

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Վերտեղացի ե՞ք

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ.—Նախիջևվան դավառի Ապրակո-
նիս գյուղից.

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Քանի՞ տարեկան եք

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ.—20

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Ինչով ե՞ք պարապում

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ.—Կարմիր բանակային յերկրորդ

հրացանաձիգ դնդի.

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Դատի տակ յեղած եք

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ.—Վոչ

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Քաղաքացի Միամիտյան, ասացեք.

ճանաչում եք դուք այս կնոջը (ցույց և ցալիս Սի-
րուհյանի վրա.)

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ.—Ի՞նչպէս է, դա ե ինձ վարակել
«ԻՖիլիսով

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Մեղադրյալ Սիրունյան, քաղաքա-
ցի Միամիտյանը յեղել ե ձեզ մօտ.

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ.—(տեղից վեր կենալով չարուքյամբ
ցեւ հանդուզն ձեւով) յերբեք, յես նրան առաջին ան-
գամն եմ տեսնում.

ՄԻԱՄԻՏՆԱՆ.—(վրդովված) Ի՞նչպէս թե առաջին
անգամն. մի՞թե արդեն մոռացել ե

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ.—Այո. յերբեք չի յեղել, սուտ ե
ասում.

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ.—(Փորձ ե անում խոտելու. բայց
դատավորը կանգնեցնում ե)

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Քաղաքացի Միամիտյան ի՞նչ կա-
րող եք ասել դուք այս դործի վերաբերյալ:

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ.—Ի՞նչ կարող եմ ասել, յես կարո-
ղեմ եմ պատմել բոլորը, ինչպէս յեղել ե.

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Հենց պատմեցեք

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ.—Ապրիլի 20-ին յերեկոյան պա-
րապմունքներից հետո յես յեւ իմ ընկեր Գնթունին
գորանոցից դուրս յեկանք զբոսնելու, քաղաքային
պարտիզում քիչ մօն գալուց հետո նստեցինք պար-
տիզի ներքեւի ծայրում գտնվող նստարաններից մեկի
վրա ծխելու. մոտեցավ մեզ այս կինը յեւ սկսեցինք
զրույցել միմյանց հետ. Սիրունյանը պատմեց, վոր
ինքը ապրում ե մենակ, վոր վոչ վոք չունի, ծառայում
ե. շատ սուղ դրության մեջ ե գտնվում. վորոնում ե
մի մասնավոր պաշտոն, վոր լավ վարձատրեյին, վոր-
պեսդի նեղություն չքաշի: Նա իր խոսքերով այնքան
հաճելի թվաց մեզ, վոր մենք յերկուսով ել ցանկու-

Թյուն հայտնեցինք տանել նրան տուն հասցնել. յերբ հասանք նրա բնակարանին, Սիրունյանը ներս հրավիրեց մեզ յեւ թեյով հյուրասիրեց. յերկար ժամանակ խոսակցում եյինք. գիշերվա ժամը 12-ին Գըն. Թունին յեւ վեր կացանք հեռանալու. նա շատ խընդրեց մնալ իր մոտ գիշերը. Գն. Թունին չմնաց. իսկ յեւ մի փոքր տատանվելուց հետո համաձայնվեցի ու գիշերեցի. առավոտյան, զորանոց գնալուս ժամանակ Սիրունյանը ինձնից փող խնդրեց յեւ տվեցի նրան ինչքան կար մոտաւ: Այդ դեպքից հետո եւ ուրիշի մոտ չեմ յեղել: Մի քանի շաբաթից հետո հիվանդացա, գնացի բժշկի մոտ. ասաց վոր սիֆիլիս ե յեւ սկսեցի բժշկվել. յերբ Գըն. Թունին խմացացաւ, խորհուրդ տվեց գանգատ տալ Սիրունյանի վրա, վոր վարակել ե ինձ սիֆիլիսով, վորպեսզի ուրիշներին ել չվարակի: Յես այդպես ել արեցի (պառուզա) ել բան չուենմ ասելու:

ՄԵՂԱԴՐՈՂ. — Թույլ տվեք հարց տալ:

ԴԱՏԱՎՈՐ. — Խնդրեմ

ՄԵՂԱԴՐՈՂ. — Դուք չե՞ք հիշում Սիրունյանից քանի որ հետո ձեր վերքը յերեւաց

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ. — Մոտավորապես 4 շաբաթից հետո:

ՄԵՂԱԴՐՈՂ. — Քանի դեռ Սիրունյանը փող չեք ուզել, դուք չգիտեյիք վոր պոռնիկի մոտ եք գիշերել:

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ. — Յես չեյի ել կասկածում:

ՄԵՂԱԴՐՈՂ. — Վճրքան փող տվեցիք դուք նրան

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ. — (Քիչ մտածելուց հետո) վորքան ունեյի բոլորն ել տվեցի.

ՄԵՂԱԴՐՈՂ. — Հարցրեցի՞ք Սիրունյանից առողջ ե նա թե հիվանդ:

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ.—Հարցրեցի ասաց, վոր առողջ է

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—Դրանից առաջ դուք վհեներակա՞ն
ախտով հիվանդացել էք:

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ.—Վոչ, գնդում միշտ ել նայում են
ու բժշկական քննության յենթարկում մեզ. հիվան-
դներին ուղարկում են հիվանդանոց բժշկվելու, յե-
թե յես հիվանդ լինեյի, գնդում չեյին թողնի, իսկույն
գորային հիվանդանոց կուղարկեի.

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—Քաղաքացի Միամիտյան դուք
առհասարակ շուտ-շուտ եք գնում կանանց մոտ.

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ.—Սա առաջին անգամն էր

ՊԱՇՏՊԱՆ.—(դատավորին) Կարելի է հարց տալ

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Համեցեք

ՊԱՇՏՊԱՆ.—Ասացեք ինձ տուժող, յերբ պար-
տիզում նստարանի վրա նստած եյիք, ձեզանից մի
առաջինը խոսեց Սիրուհւոյանի հետ դճւք թե՛ Գնթռւ-
նին.

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ.—Գնթռւնին

ՊԱՇՏՊԱՆ.—Ինչո՞ւ սկսեց խոսել

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ.—Ինքը Գնթռւնին կասի, իսկ յես
կարծում եմ պատճառն այն էր, վոր ուզում եյինք
իմանալ, ինչու է Սիրուհւոյանը տխուր, տրտում ու
լաց յեղած.

ՊԱՇՏՊԱՆ.—Յես ել հարց ունիմ

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—Յես յեմ

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Միամիտյան նստեցեք (Միամիտ-
յանը նստում է վկաների նստարաններից մեկի
վրա) Ընկեր քարտուղար ներս հրավիրեցեք վկա Գն-
թռւնուն.

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ.—(մոտենում է վկաների դռանը)
Ընկեր Գնթռւնի համեցեք.

ՏԵՍԻԼ IV

Ներս և մտնում Գնթուհին և մոտե-
նում սեղանին.

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Ձեր աղբանոնը

ԳՆԹՈՒՆԻ.— Գնթուհի

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Անոնը

ԳՆԹՈՒՆԻ.— Սիմեոն

ԴԱՏԱՎՈՐԸ.— Հայրանոնը

ԳՆԹՈՒՆԻ.— Պողոս

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Վարտեղացի էք

ԳՆԹՈՒՆԻ.— Նախիջևան գավառի Ապրակունի

գյուղից

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Քանի տարեկան էք

ԳՆԹՈՒՆԻ.— 25

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Վարտեղ էք ծառայում

ԳՆԹՈՒՆԻ.— Յես 2-րդ հրացանաձիգ գնդի կար-

միր բանակային եմ

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Դատի տակ յեղել էք

ԳՆԹՈՒՆԻ.— Վոչ

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Ի՞նչ կախող էք ասել ես գործի մա-

սին

ԳՆԹՈՒՆԻ.— Ապրիլի 20-ին յես ու Միամիտ-

յանը նստած եյինք պարտիզում, մեզ մոտեցավ Սի-

րուռնյանը ու սկսեց զրույցել. բավականին ժամանակ

զրույցելուց հետո Սիրուռնյանը խնդրեց իրեն տուն

տանել ու մենք ուղեկցեցինք նրան մինչև Նրա քնա-

կարանը, վորը գտնվում է Լենինի փողոցում, դռան

մոտ Սիրուռնյանը խնդրեց ներս մտնել ու մի բաժակ

թեյ խմել, թեյից հետո յես յեկա զորանոց, իսկ Միա-

ամիտյանը մնաց նրա մոտ գիշերելու.

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Միամիտյանին լավ է՞ք ճանաչում.

ԳՆԹՈՒՆԻ.—Յես նրան ճանաչում եմ մանկու-
թյունից, մենք մի գյուղից ենք. մաքուր, ազնիվ և
ուրախ տղա յե։ Սիրունյանից մի քանի շաբաթ հե-
տո յես նկատեցի, վոր Միամիտյանը տխուր և յեվ
մի բան և թագցնում ինձանից. յես կարծեցի հարս-
նացվին և կարոտել, դրա համար ել չաշխատեցի պատ-
ճառն իմանալ. գորանոցում մեր տեղերը իրար մոտ
են. մի գիշեր զարթնեցի յեվ ինչ տեսնեմ՝ Միամիտ-
յանը նստած և իր տեղում ու լալիս և սկսեցի, հարց
ու փորձ անել։ Միամիտյանը սկզբում չեր ուզում ա-
սել. վերջապես խոստովանվեց, վոր նա հիվանդ և
սիֆիլիսով. յեվ վարակվել ևր պարտիզում ծանոթտ-
ցած կնոջից, վորովհետեւ նա ուրիշի մոտ իր կյան-
քում յերբեք չի յեղել, յես սկսեցի մխիթարել նրան։
Յես այդ հիվանդության մասին թե լսել եմ դասախո-
սություններ, և թե կարդացել եմ—ու գիտեմ, վոր դա
արատավոր բան չե, վոչ ել վտանգավոր—յեվ բուժելի
և կտրականապես. սկսեցի համոզել նրան, վոր չմտա-
ծի, դիմի բժիշկին ու բժշկվի, վոր ազատվի այդ վոր-
ձանքից։ Իսկ վորպէսզի Սիրունյանը ուրիշներին ել չը
վարակի, խորհուրդ տվեցի՝ դիմել դատարան յեվ գան-
գատ տալ Սիրունյանի վրա։

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Զեք հիշում արդե՞ոք Սիրունյանի
մոտ լինելուց վորքան ժամանակ հետո Միամիտյանը
հիվանդացավ.

ԳՆԹՈՒՆԻ.—Մոտավորապես 4 շաբաթից հետո

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Կողմերը հարց ունի՞ն տալու

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—Թույլ տվեք. Գնթունի ասացեք
խնդրեմ. ի՞նչու դուք գնացիք Սիրունյանի մոտից.
Իսկ Միամիտյանին թողեցիք նրա մոտ.

ԳՆԹՈՒՆԻ.— Յես չեյի ուզում մնալ. իսկ Միամիտ-
յանը չեք ուզում գալ.

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.— Ասացեք մեզ վկա. դուք դուցե
գնացիք նրա համար, վոր Սիրունյանը կասկածելի
թվաց ձեզ.

ԳՆԹՈՒՆԻ.— Այո նա ինձ շատ տարորինակ թվաց.
Շատ մեծ զանազանություն կար նրա մեջ պարտիզում
յեւլ տանը յեղած ժամանակ: Յես տեսա, վոր մաքուր
չէ.

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.— Յերբ ծանոթացաք Սիրունյանի
հետ, չը կասկածեցիք, վոր նա պոռնիկ է.

ԳՆԹՈՒՆԻ.— Վոչ

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.— (դատավորին) Թույլ տվեք հաջ
տալ մեղադրյալին

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Խնդրեմ

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.— Քաղաքացի Սիրունյան, այս ըն-
կերը ձեզ մոտ յերբեվիցե յեղել է.

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ.— (վերկենալով) Վոչ, չի յեղել.

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.— Դուք նրան ճանաչում եք

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ.— Վոչ չեմ ճանաչում.

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.— Դուք նրան յերբեք չեք տեսել

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ.— Յերբեք

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.— Քաղաքացի Գնթունի (ցույց տա-
լով Սիրունյանին) սա է այն կինը, վորի մոտ դուք
Միամիտյանի հետ յեղել եք.

ԳՆԹՈՒՆԻ.— Դե իհարկե նա է (հուզված)

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.— Իսկ ձեզ մի վորեմե մարդ տեսմ
այդ որը, Սիրունյանի տանը

ԴՆԹՈՒՆԻ.— Ինչպես չի, հարեվանուհին, վորը
միեմնույն բակում է ապրում.

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—(պատուգից հետո) Հե՞ք հիշում դուք ինչ կար Սիրուհւոյանի հազին այն ուրը, յերբ դուք նրա մոտ եյիք:

ԳՆԹՈՒՆԻՆ—(մի փոքր մտածելուց հետո) Ինչ զոր սեւ բան եր. գլխարկ կարծեմ չուներ. մի բանն էմ լավ հիշում՝ նրա վրա կար մութ դեղին աղլուխ մութ դույնի ե կողերով և անկյուններին ել թիթեռնիկներ.

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—Եդ դուք լավ եք հիշում

ԳՆԹՈՒՆԻ.—Լավ

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—(դատավորին) Թույլ տվեք հարց տալ մեղադրյալին

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Համեցեք

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—Դուք լսեցի՞ք քաղաքացի Գնթունու ցուցմունքները:

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ—Յես հենց ուզում եմ պատասխանել

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—Ուրեմն ասացեք քաղաքացի Սիրուհւոյան, ունեք դուք այդ տեսակի աղլուխ. վորի մասին ասաց այստեղ Գնթունին:

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ—Յերբեք ել չեմ ունեցել:

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—Յես ել հարց չունիմ.

ՊԱՇՏՊԱՆ—(դատավորին) Թույլ տվեք ինձ հարց տալ:

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Համեցեք

ՊԱՇՏՊԱՆ—Ասացեք—վկա, ձեզ մոտ դատախառնություն կարդում են վեներաւիան ակտերի մասին:

ԳՆԹՈՒՆԻ.—Այո մի 4 անգամ յեղել ե

ՊԱՇՏՊԱՆ.—Դուք հաճախում եյիք այդ դատախառնություններին:

ԳՆԹՈՒՆԻ.—Այո գիտեմ եյի:

ՊԱՇՏՊԱՆ—Դուք ասացիք, վոր Միամիտյանը հարսնացու ունի, մտադիր ե նրա հետ ամուսնանալ թե վոչ:

ԳՆԹՈՒՆԻ—Յես միայն այն գիտեմ, վոր նրանք այժմ ել տեսակցություն ունենում են:

ՊԱՇՏՊԱՆ—Ընկեր Գնթունի չգիտեք դուք արդ՞՞ջ՞ Միամիտյանը յերբեվիցե հիվանդ յեղել ե վենեռական մի վորեւի ախտով:

ԳՆԹՈՒՆԻ—Յերբեք: Եդ ես լավ գիտեմ, յեթե նա հիվանդ լիներ զորանոցում մնալ չեր կարող, այլ հիվանդանոց կուղարկէին: Ապրիլի 1.ին բժշկական քննություն եր, յես իբրեւ կոմբջիջի անդամ, հերթապահ եյի այդ որը, և ցուցակագրում եյի քննության յենթարկված կարմիր բանակայիններին: Լավ գիտեմ, վոր Միամիտյանը բոլորովին առողջ եր:

ՊԱՇՏՊԱՆ—(դատավորին) Յես Գնթունուն այլ յեւս հարց չունիմ տալու. թույլ տվեք հարց տալ Միամիտյանին:

ԳՆԹԱՎՈՐ—Խնդրեմ

ՊԱՇՏՊԱՆ—Դուք հարսնացու ունե՞ք:

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ—Այո ունեմ:

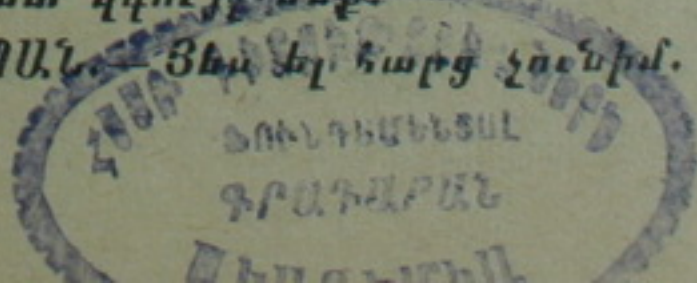
ՊԱՇՏՊԱՆ.—Բայց և այնպես դուք գնացիք պոռնիկի մոտ

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ.—(Զի պատասխանում)

ՊԱՇՏՊԱՆ.—Գնթունին ասաց, վոր դուք տեսակցություն եք ունենում հարսնացվի հետ, չեք վախենում վարակել նրան ևս.

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ.—Հարսնացուս ամեն ինչ գիտե, յիվ մենք շատ զգույշ ենք.

ՊԱՇՏՊԱՆ.—Յես ել հարց չունիմ.

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—(դատավորին) Թույլ տվեք հարց
առաջարկել Միամիտյանին.

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Խնդրեմ

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—Քաղաքացի Միամիտյան դուք պն-
դում եք, Վոր չգիտեյիք թե ում հետ գործ ունեք.

ՄԻԱՄԻՏՅԱՆ.—Այո յես չգիտեյի, Վոր պոռնիկի
յեմ պատահել

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Կողմերն ել հարց չունեն.

ՊԱՌՏՊԱՆ.—Յես հարց չունեմ

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—Յես նույնպես

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Նստեցեք Գնթունի (Գնթունին նրա
տուժ ե վկաների նստարաններից մեկի վրա քարտու-
ղարին) ընկեր քարտուղար ներս հրավիրեք վկա վա-
ստյանին.

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ.—(մոտենում ե վկաների սենյակի
դռանը) Քաղաքացի վաստասյան, համեցեք.

ՏԵՍԻՆ V

Նույնք ե վաստասյան.

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Քաղաքացի վաստասյան մոտեցեք
սեղանին-դուք էք վաստասյանը

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ.—Յես եմ

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Զեր անձնը

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ.—Սալոմե

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Վորտեղացի էք

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ.—Յերեվանցի

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Քանի տարեկան եք

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ.—44

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Ամուսին ունե՞ք

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ.—Այրի յեմ

ԴԱՏԱՎՈՐ. — Յերեխաներ ունե՞ք

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ. — Ունիմ մի տղա, կնոջ հետ ինձ
մոտ ե տպրում.

ԴԱՏԱՎՈՐ. — Հասարակական ձեր դրությունը:

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ. — Ինչպե՞ս

ԴԱՏԱՎՈՐ. — Ինչով ե՞ք պարտավում

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ. — Ախ ինչով, տնային տնտեսու-

թյամբ:

ԴԱՏԱՎՈՐ. — Ինչ գիտեք այս գործի մասին

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ. — Ինչ լավ բան կարելի չի սպասել

ես փշացածից

ԴԱՏԱՎՈՐ. — Քաղաքացի վասվասյան մի մոռա-

ցեք, վոր դուք դատարանում եք գտնվում:

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ. — այո՛, ինչպես չե.

ԴԱՏԱՎՈՐ. — (ընդհատելով) կրկին անգամ խըն-
դրում եմ ձեզ. դուք Սիրունյանին վաղուց եք ճա-
նաչում

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ. — Այն որվանից, յորք անցավ մեր
քակը

ԴԱՏԱՎՈՐ. — Յերբ ե յեկել նա ձեր բակը

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ. — Նոր տարուց հետո

ԴԱՏԱՎՈՐ. — Ինչով ե պարտավում Սիրունյանը

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ. — Պարզ ե թե ինչով

ԴԱՎԱՎՈՐ. — Նա ծառայում եր մի վորեվե տե-

ղում:

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ. — Մի՞թե դա ծառայությունն չե,

ցերեկը քնել, իսկ գիշերները թրեվ գալ:

ԴԱՏԱՎՈՐ. — Տղամարդիկ դալի՞ս են քաղաքացի

Սիրունյանի մոտ:

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ. — Ամեն յեռեկո

ԴԱՏԱՎՈՐ—Դուք տեսել ե՞ք

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ—Ապա ինչպես, ինքս եմ տեսել

ԴԱՏԱՎՈՐ—Կողմերը հարցեր ունե՞ն

ՄԵՂԱԴՐՈՂ—Ասացե՛ք Վկա Վասվասյան, շատ
շուտ շուտ են գալիս Սիրուհւոյանի մոտ տղամարդիկ։

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ—Հենց ամեն յերեկո

ՄԵՂԱԴՐՈՂ—Նրանք իրենք են գալիս, թե ինքը
Սիրուհւոյանն է բերում

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ—Հաճախ ինքն է բերում

ՄԵՂԱԴՐՈՂ—Դուք յերբեմն նկատել ե՞ք, Վոր
տղամարդիկ գիշերը ֆնան նրա մոտ։

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ—Առաջ չեյի նկատում, բայց հե-
տո տեսաւ. Վոր նրանք գիշերներն ել են ֆնում նրա
մոտ։ Մեկ ուր, յերբ բակը մաքրում եյի, տեսա առա-
վոտը շատ վաղ մեկ տղամարդ թագուն դուրս յեկաւ
նրա մօտից։

ՄԵՂԱԴՐՈՂ—Սիրուհւոյանը միշտ է այդպես ա-
նում։

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ—Այո, այո, միշտ

ՄԵՂԱԴՐՈՂ—Վկա, ասացե՛ք խնդրեմ՝ Սիրուհւոյանի
գլխին մուկ դեղին աղլուխ չե՞ք տեսել մուկ գույնի
կողերով, անկյուններին ել թիթեռնիկներ։

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ—Ինչպես չե, տեսել եմ։

ՄԵՂԱԴՐՈՂ—(դատավորին) Թույլ տվե՛ք մեղա-
դրյալին մի հարց տալ

ԴԱՏԱՎՈՐ—Խնդրեմ

ՄԵՂԱԴՐՈՂ—Քաղաքացի Սիրուհւոյան սա ձե՞ք
հարեմանուհի՞ն է, մեկ բակում ե՞ք դուք ապրում։

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ—(Վերկենալով) Այո

ՄԵՂԱԴՐՈՂ—Ունե՞ք դուք այդպիսի աղլուխ

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ—Յեթե ես ունենայի, կասեյի

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ—(Մեջ ընկնելով) ել ուրիս ստում,

դու չեյիր պարծենում վոր ուսանողն ե նվիրել:

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ—Յես վոչ մի աղլուխ չեմ ունեցել,

դու ես ստում ասում

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ—(Տեղում անհանգիստ շարժումներ ե անում):

ՄԵՂԱԴՐՈՂ—(ցույց տալով ԳՆՔՈՒՆՈՒ յեվ ՄԻ-
ամիսյանի վրա) Ասացեք վկա այս ընկերները յեղել
են Սիրունյանի մոտ:

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ—Ի հարկե յեղել են

ՄԵՂԱԴՐՈՂ—Ձե վոր շատերն են գալիս Սիրու-
նյանի մոտ, եգ ինչպես ե, վոր սրանց հիշում եք:

ՎԱՍՎԱՍՅԱՆ—Այ ես մեկի (Յորց ցալով ԳՆՔ-
քուՆՈՒ վրա) ձայնը շատ նման ե յեղբորս ձայնին.
Քակից անցնում եր հենց իմացա յեղբայրս ե, ուշ
յերեկո եր, շփոթեցի. ձայն տվեցի նա մոտեցավ ու
աղսեցինք խոսել (դիմելով ԳՆՔՈՒՆՈՒՆ) ճիշտ չե:

ԳՆՔՈՒՆԻ—(տեղից) ճիշտ ե մայրիկ, ճիշտ ե:

ԴԱՏԱՎՈՐ—(Պատասխանին) դուք հարցեր ունեք:

ՊԱՇՏՊԱՆ—Յես հարց չունեմ:

ԴԱՏԱՎՈՐ—(Քարտուղարին) խնդրեցեք վկա Յեր-
վանդ Սիրունյանին (Վասվասյանին), քաղաքացի
Վասվասյան նստեցիք, (Վասվասյանը նստում ե վկա-
ների տեղում):

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ—(Մոտենում ե վկաների սենյակի
դռանը), քաղաքացի Սիրունյան համեցեք

ՏԵՍԻՒ VI

Ներս ե մտնում Սիրունյանը:

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Զեր անունը

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ.— Յերվանդ

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Ազգանունը

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ.— Սիրունյան

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Վորտեղացի՞ յեք

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ.— Թիֆլիզեցի

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Ամուսնացած եք:

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ.— Վոչ ամուրի եմ:

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Ինչո՞վ եք պարապուժ:

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ.— Կոշկակար եմ:

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Ի՞նչ կարող եք ցույց տալ այս գործի մասին:

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ.— Դարո՞ն իմ մոտ ազգականունհինք. դեռ փոքր հասակից նա տարորինակ էր պահում իրեն, յերեվի շատ յերես տալուց. հոր մահից հետո շատ վատ էյին ապրում. մտավ ծառայության մի տան մեջ, բայց տան տիրոջ վորդուց հղիանալու պատճառով գործից հեռացրին: Տնեցիք ել չընդունեցին նրան և այդ որից նա ընկավ փողոց. նա տնից հեռացավ քոլորովին ու գնալով ավելի փչացավ: Մայրը ստիպեց տուն վերադառնալ. յեկավ մի քանի որ մնաց ու ելի հեռացավ:

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Ի՞նչով եր զրադվում նա, դիտեք դուք:

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ.— Նա պոռնկատանն էր, ունեւր դեղին տոմս:

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Հարցեր ունեք:

ՄԵՂԱՍԻՐՈՂ.— Այո, թույլ տվեք. մեղադրյալ լսեցիք՝ ինչ ասաց ձեր ազգականը. ի՞նչ կասեք սրտ մասին:

ԴԱՐՈ.—(Վեր ե կենում տեղից. հուսակցուր
յեզ արտասովախառն արտասանում ե) Պոռնկատանն ել
եմ յեղել ես, դեղին տոմս ել եմ ունեցել ես.

ՊԱՇՏՊԱՆ.—Ի՞նչպես ընկաք պոռնկատուն:

ԴԱՐՈ.—Հղիությունից հետո գործից հեռացրին
ինձ. ծննդաբերության համար մտա ծննդաբերական
տունը, վորից հետո դրությունս ավելի վատացավ. ինձ
հարկավոր եր՝ կամ յերեխային վռնչացնել, կամ ինքս
կորչել. և յերեխային փրկելու համար յես զոհեցի ինձ:

ՊԱՇՏՊԱՆ.—Ո՞ւր ե յերեխան:

ԴԱՐՈ.—Յես յերկար չկարողացա պահել նրան,
ավեցի ոտնավի. նա լավ չնայեց ու յերեխան մեռավ:

ՊԱՇՏՊԱՆ.—(Դարոյից) Դուք ծնողներ ունե՞ք:

ԴԱՐՈ.—Վոչ յերկուսն ել մեռել են:

ՊԱՇՏՊԱՆ.—Ի՞նչից մեռավ հայրդ

ԴԱՐՈ.—Հայրս հարբեցող եր. մի որ հարբած
տեղը մեռավ:

ՊԱՇՏՊԱՆ.—Իսկ մայրդ:

ԴԱՐՈ.—Մայրս մեռավ գժանոցում:

ՊԱՇՏՊԱՆ.—Յեղբայր կամ քույր ունե՞ք դուք.

ԴԱՐՈ.—Քույր չունեմ, ունիմ մի յեղբայր, վորը
պինետներումն ե անցկացնում իր որը:

ՊԱՇՏՊԱՆ.—Յես ուրիշ հարց չունիմ:

ԴԱՏԱՎՈՐ.—(Յերվանդ Միռուցյանից) Վկա
նստեցեք (նստում ե. Բարսուղարից) ներս խնդրեցեք
վկա ուսանող Գարուհյանին:

ԲԱՐՏՈՒՂԱՐ.—(Մոտենում ե վկաների սեցյա-
կի դռանը) Վկա Գարուհյան:

ՏԵՍԻՆ VII

(ՏԵՍԻՆ Ե ՎՏԱՆԱԿԱՆ ԳԱՐՈՒՆԵԼՆԵՐ)

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Դժուր էք ուսանող Գարունյանը

ԳԱՐՈՒՆՅԱՆ.—Այո, յես եմ

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Ի՞նչ գիտեք այս գործի մասին

ԳԱՐՈՒՆՅԱՆ.—Յես Սիրունյանին ճանաչում եմ մոտ 4 տարի. մի ժամանակ մենք մի բակում եյինք ապրում. նա անբարոյական չե. նա թշվառ, անոգնական ու թույլ ժարդ ե: Յես փորձեցի ոգնել նրան, բայց ուշացել եյի. հենց ցափն ել նրանումն ե, վոր վոչ վոք չուզեց նրան ոգնել. նա ընկավ ու գնալով ավելի վերջացավ.

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Ո՞վ ունի հարց

ՊԱՇՏՊԱՆ.—Թույլ տվեք (դատավորը գլխով համաձայնության նշան ե տալիս) ուրիշ ի՞նչ գիտեք Սիրունյանի կյանքից. իր դրացիների հետ նա ինչպե՞ս եր վարվում.

ԳԱՐՈՒՆՅԱՆ.—Այդ կողմից նա որինակելի ե. յես լավ գիտեմ թե՛ ինչպե՞ս Դարոն ոգնում եր մի պառավ կնոջ. գիտեմ նույնպես թե՛ ինչպե՞ս նա հոգ եր տանում մեկ բանվորի յերեխայի մասին, վորի մայրը վախճանվել եր. նա այդ յերեխային իր հարազատի պես եր նայում: Ինքը միշտ աղքատ եր ապրում, միշտ ել կարիքի մեջ եր, բայց և այնպես միշտ ել աշխատում եր ոգնել ուրիշներին.

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—(Գարունյանին) դուք ասացիք վոր ոգնության յեկաք, բայց ուշացաք. ինչո՞ւնեք կայանում ձեր ցույց տված ոգնությունը

ԳԱՐՈՒՆՅԱՆ.—Յես նրա համար մեկ պաշտոն

գտաւ. նա շատ սիրով հաճախում եր ու լավ եւ կատարում եր իր պարտականությունները, բայց ստիպւած եր շուտով հեռանալ.

ՄԵՂԱԴՐՈՂ. — Ինչո՞ւ, քիչ եյին վճարում

ԴԱՐՈՒՆՅԱՆ. — Ո՛ր, վոչ. հեռացավ, վորովհետեւ անկարելի եր նրան ծառայել այն տեղ, նախկին ծառայութիւնը հանգիստ չեյին տալիս նրան, ծաղրում եյին, միշտ եւ հետեւում եյին նրան ու դադար չեյին տալիս: Այդ բանը շատ ջղայնացնում եր նրան ու նա եւ հեռացավ,

ՄԵՂԱԴՐՈՂ. — Ձեք հիշում դուք արդէ՞ք՝ ունեւր Դարո Սիրունյանը գլխի մուտ գեղին աղլուխ մուտ կողերով եւ անկյուններին եւ թիթեռնիկներ:

ԴԱՐՈՒՆՅԱՆ. — Բայց մի՞թե դա գործի հետ կապ ունի

ՄԵՂԱԴՐՈՂ. — Հարցիս պատասխանեցիք.

ԴԱՐՈՒՆՅԱՆ. — Այդ յես եմ ընծայել նրան

ՄԵՂԱԴՐՈՂ. — (դատավորին) Կարելի եւ մի հարց տուլ մեղադրյալին

ԴԱՏԱՎՈՐ. — Խնդրեմ

ՄԵՂԱԴՐՈՂ. — Քաղաքացի Դարո Սիրունյան (վեր ե կենում Դարոն) այժմ ժխտել չեք կարող, վոր դուք ունեք մուտ գեղին գույնի աղլուխ, մուտ կողերով, անկյուններին եւ թիթեռնիկներ.

ԴԱՐՈ ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ. — (ցածր ձայնով) Այո ունեմ

ՄԵՂԱԴՐՈՂ. — Յես-եւ հարց չունիմ

ԴԱՏԱՎՈՐ. — (Դարունյանին) Նստեցեք վկա- (Դարունյանը նստում ե վկաների մոտ). վկաների հարցաքննությունը վերջացավ. ընկեր եքսպերտ խնդրում եմ կարդալ Դարո Սիրունյանի յիվ կարմիր բանակային

Միամիտյանի բժշկական քննության արձանագրութ-
յունը:

ԵՔՍՊԵՐՏ.— (վեր ե կենում) Ինչպիսի կարգով.

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Առաջ Միամիտյանինը, հետո Մի-
բունյանինը.

ԵՔՍՊԵՐՏ.— (կարգում ե) I. Քաղաքացի Միա-
միտյանի բժշկական քննության արձանագրությունը.
1923 թ, հունիսի 10-ին Յերեւան: Համաձայն ժողո-
վրդական դատարանի քննության բաժնի կարգադրու-
թյան՝ յետ բժիշկ Հայրապետյանս յենթարկեցի բժշկա-
կան քննության կարմիր բանակային Միամիտյանին,
վորոշելով՝ հիվանդ ե նա արդյոք սիֆիլիսով յիվ վոր
փուլի մեջ ե նրա հիվանդութիւնը. քննության ժա-
մանակ հայտնի չեղավ հետեւյալը. Միամիտյանի ուն-
անդամի թլպատի վրա կա մի անկանոն բոլորածեղ
վերք. վորը միջիշ բարձր ե շրջապատող կաշվից,
կարմրագույն ե, սիսեռի մեծության ե ե կոշտացած
կողեր ունի: Վերքի կողերը ուղիղ են, իսկ հատակը
բրբրված ու կոշտ. վերքի հիմքը նույնպէս կոշտ ե,
վորպէս կոճիկ. վոչ մի ցավ չկա, մինչեւ անդամ
սխմելիս: Աճուկների գեղձերն մեծացան են ե շար-
ված են համրիչի պէս. մարմնի ուրիշ տեղերում վո-
չինչ առանձնապէս չկա: Մանրագիտակով քննելիս՝
վերքի արտաթորության մեջ գտնված են սիֆիլիսի
մանրէներ՝ դժգույն սպիրոխետ: Այս նշանների հիման
վրա պետք ե ընդունել, վոր Միամիտյանը տկար ե
սիֆիլիսով առաջին փուլի, վորը կոչվում ե սիֆիլի-
սային առաջին վերք, կարծր, կոշտ շանկր. վերոր-
բայլը հաստատված ե ստորագրությամբ յիվ բժշկական
անվանական կնիքով: Բժիշկ Հայրապետյան:

II. Քաղաքացի Դարո Սիրունյանի բժշկական քննության արձանագրությունը 1923 թ. հունիսի 20-ին Յերեվան: Համաձայն ժողովրդական դատարանի քննության բաժնի կարգադրության՝ յետ բժիշկ Հայրապետյանս յենթարկեցի բժշկական քննության քաղաքացի Դարո Սիրունյանին վորոշելու՝ հիվանդ ե արդյոք նա սիֆիլիսով յեւ վոր փուլի եւ նրա հիվանդությունը: Քննելիս յերեւաց հետեյալը. Դարո Սիրունյանի ժարմնի վրա, կուրծքի յեւ թեւերի վրա, ափերի մեջ, յերկու ներբառնի վրա կան փոքրիկ բշտիկներ զանազան մեծության սկսած ցորենի հատիկից մինչեւ վոսպի մեծությունը. բշտիկները պղնձի նման կարմիր են, խոցոտւած չեն, հարթ են, խիստ առանձնացած են շրջապատող կաշվից յեւ ունեն կոշտ հիմք. բերանի մեջ կան զանազան մեծության սպիտակ գույնի տափակ բշտիկներ. մեկը-մեկու կաշող տեղերում, որինակ՝ ստինքների տակ, սեռական գործարանների վրա, կունքի տակ նույնպէս կան բշտիկներ, վորոնք թաց են, ծածկւած են գորշագույն փառով յեւ դարշահոտ հեղուկ են տալիս, վորից կաշվի առողջ տեղերը քրքրվել են ու խաշվածի տեսք ունեն. այդ հեղուկի մեջ մանրադիտակով գտնվել են մեծ քանակությամբ սիֆիլիսի մանրեններ՝ դժգույն սպիրոխեաներ: Վերոգրյալի հիման վրա պետք ե ընդունել, վոր քաղաքացի Դարո Սիրունյանը հիվանդ ե սիֆիլիսով ամենավարակի՝ յերկրորդ փուլի, վորը կոչվում ե յերկրորդ կամ ցաների փուլ, վորը հաստատում եմ ստորագրությունովս յեւ բժշկական անվանական կնիքովս: Բժիշկ Հայրապետյան:

ԴԱՏԱՎՈՐ. — Ո՞վ ե ցանկանում հարց տալ եքսպերտին

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—Թույլ տվեք

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Խնդրեմ

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—Կարելի չե արդյո՞ք քննության արձանագրությունների հիման վրա հաստատել, Վոր Սիրունյանը վարակել է Միամիտյանին սիֆիլիսով:

ԵՔՍՊԵՐՏ.—Արձանագրությունների հիման վրա չի կարելի ասել, թե Սիրունյանն է վարակել Միամիտյանին սիֆիլիսով, յեթե մենք վերցնենք մի քանի հիվանդների վերքերի ու խոցիկների արտաթորությունը ու քննենք մանրադիտակով, բոլորի մեջ ել կգտնենք սիֆիլիսի մանրեններ, վորոնք կոչվում են սպիրոխետներ: Եւ սպիրոխետները բոլորն ել միատեսակ են և մեկը մյուսին նման, բոլորովին անկասայն բանից Վոր հիվանդից են վերցրած նրանք, ուստի ասել թե Վոր սպիրոխետներն են առաջ բերել մյուսներին, Վոր հիվանդի սպիրոխետներն են ընկել առողջի վրա ու վարակել նրան ի հարկե անկարելի չե:

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—Խնդրում եմ ասել բժշկական վորպիսի տվյալների հիման վրա կտրելի չե հաստատել, Վոր Սիրունյանն է վարակել Միամիտյանին:

ԵՔՍՊԵՐՏ.—Դու կարելի չե հաստատել նրանով թե յերբ և յեղել Միամիտյանը Սիրունյանի մոտ և քանի որից հետո Միամիտյանի վրա յերեվացել են հիվանդության նշանները: Մենք գիտենք, Վոր Միամիտյանը իր կյանքում մեկ անգամ և յեղել կնոջ մոտ, ապրիլի 20-ին, այդ կինը Դարո Սիրունյանն է: Միամիտյանը մինչեւ այդ օրը Վոչ մի վնասերական հիվանդություն չի ունեցել: Ապրիլի մեկին նրան քննել են զորանոցում և գտել են առողջ. ապրիլի 20-ին նա գիշերել և Սիրունյանի մոտ: առանց իմանալու թե՞

ուսմ հետ գործ ունի: Ուղիղ մեկ ամսից հետո Միամի-
տյանի վրա յերեւոսմ ե փոքրիկ վերք ե այդ վերքը
ժամանակի ընթացքում ընդունում ե այն կերպը,
վորը տեսանք մենք արձանադրության մեջ: Այս տը-
վյալների հիման վրա պետք ե ընդունել վոր Միամի-
տյանին Սիրունյանն ե վարակել:

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—Ձեր կարծիքով քանի՞ ժամանակ ե
հիվանդ Սիրունյանը:

ԵՔՍՊԵՐՏ.—Ամենա պակասը 4 ամիս

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.—Ուրեմն ապրիլի 20-ին Սիրունյանը
հիվանդ եր սիֆիլիսով ե վոր փուլի:

ԵՔՍՊԵՐՏ.—Սիֆիլիսը ունի յերեք փուլ. առաջին
փուլը կարծր շանկրն ե, կարծր շանկրը յերեւան ե
գալիս թույնի մտած տեղը վարակվելուց մի ամիս հե-
տո: Վարակվել կարելի յե թե սեռական հարաբերու-
թյան միջոցով ե թե վոչ սեռական ուղիով, որինակ՝
համբույրից: Կարծր կամ կոշտ շանկրը սիֆիլիսի ա-
ռաջին փուլն ե: Հատուկ դեղեր գործադրելուց հետո
շանկրն առողջանում ե, բայց հիվանդը վոչ: Յերբեմն
կոշտ շանկրը այնքան չնչին ե լինում, վոր հիվանդը
վոչինչ չի նկատում ու այս շրջանը բոլորովին ան-
նկատելի ե անցնում: Աննկատելի յե շանկրը, թե
սկսհայտի, միևնույն ե մի յերկու յերեք ամսից
հետո յերեւան ե գալիս սիֆիլիսի 2-րդ փուլը՝ ցանի
շրջանը: Հիվանդի մարմնի զանազան տեղերում, գլխի
ու յերեսի վրա, մարմնի ու թեւերի վրա ե մանավանդ
սեռական գործարանների վրա յերեւան են գալիս
մանր բշտիկներ, վորոնք սկզբում նման են ցանի:
Յանը զանազան մեծության ե զանազան կերպի ե
լինում. ցանի դուրս տալուց առաջ հիվանդը մի քանի

որ տաքացնում եւ Յեթե հիվանդը բժշկին չի դիմում ու չի բժշկվում, այն ժամանակ ցանը շատանում եւ բշտիկները փոխվում են վերքերի, տանջում են հիվանդին մինչեւ բժշկութեան սկսելը։ Միամիտյանի բժշկական քննութեան արձանագրութեանը պարզ նկարագրում եւ նրա հիվանդութեան առաջին փուլը՝ իսկ Սիդոնյանինը յերկրորդ փուլն եւ ցանի շրջանը։

ՊԱՇՏՊԱՆ—(Դատավորին) թույլ տվեք հարց տալ. ասացեք եքսպերտ, սիֆիլիսով յուրաքանչյուր հիվանդ ցանից առաջ միշտ կոշտ շանկր եւ ունենում։ Բացի այդ, դուք ասացիք, վոր յերբեմն աննկատիլի եւ անցնում շանկրը, ցանն ել կարող եւ աննկատելի լինել թե՛ վրէժ։

ԵՔՍՊԵՐՏ.—Սիֆիլիսով յուրաքանչյուր հիվանդ երկրորդ փուլից առաջ ունենում եւ առջինը. կրկնում եմ, կոշտ շանկրը սիֆիլիսի առաջին փուլն եւ, իսկ ցանը՝ յերկրորդ փուլը. ցանը կարող եւ յերբեմն մեծ քանակութեամբ լինել, իսկ յերբեմն մի քանի հատ. կան գեպքեր, յերբ թե շանկրը եւ թե ցանը այնքան չընչին են, վոր հիվանդի համար բոլորովին աննկատել են մնում եւ նա վրէժ մի ուշադրութեան չի դարձնում թե մեկի եւ թե մյուսի վրա. այդ բանը կանանց հետ ավելի շուտ-շուտ եւ լինում, յերբ կոշտ շանկրը սեռական գործարանների դրսումը չե, այլ ներսումը, այդ ժամանակ բոլորովին աննկատելի եւ մնում շանկրը։ Այն հիվանդները, վորոնք քիչ են հետևում իրենց առողջութեանը, անհրաժեշտ ուշադրութեանը չեն դարձնում իրենց վրա, չարաչար տուժում են իրենց այդ անփութութեան համար։ Բավական չե, վոր իրենք վարակված են եւ չեն բժշկվում, ուրիշներին ել անգի-

տակցարար վարակուած են, այ հենց այդ անփութօթյուն-
թյան դեմ պիտի կռիւնք մենք և պետք և կռիւնք
ամենայեւանդուն կերպով, վորովհետ և շնորհիւ այդ
անփութօթյան հիվանդն իր ժամանակին չի բժշկվում,
ինքը իրեն կորստիւ մատնում ու կրելով իրեն մեջ
այգպիսի մի սոսկալի թույն, աջ ու ձախ վարակում և
ուրիշներին, վորոնք դուրս են գալիս անմեղ մեղավոր-
ներ, վորովհետև միջոցներ ձեռք չեն առնում վարա-
կվելուց պաշտպանվելու համար: Յուրաքանչյուր հի-
վանդ պետք և ունենա գիտակցություն, բժշկվելու
վոչ թե միայն իր կորցրած առողջությունը հետ բե-
րելու համար, այլ և, վորն ամենա գլխավորն և, ու-
րիշներին շվարակելու համար: Ներկայիս կյանքի պայ-
մանները՝ ազգաբնակչության խիտ կենցաղը, ի նշան
հարգանքի ձեռքի համբուրելը, մեկ մեկու գլանակ
տալը, մի գգալով ուտելը, մի բաժակից խմելը, մի
սրբիչով սրբվելը, այս բոլորն ել շատ նպաստում են
սիֆիլիսով վարակվելուն վոչ սեռական ճանապարհով,
ուստի յուրաքանչյուր հիվանդ պարտավոր և բժշկվել
և ունենալ գիտակցություն զգուշ լինել ուրիշներին
վարակելուց:

ԴԱՏԱՎՈՐ.— (Յաճը ձայնով խորհրդակցելով
ասեմակալների հետ) ընկեր եքսպերտ դատարանը
ցանկանում և իմանալ ինչպիսի ընթացք ունի սիֆի-
լիսը և ինչպես և նա լինում,

ԵՔՍՊԵՐՏ.— Սիֆիլիսը շատ ծանր, լուրջ և վա-
րակիչ հիվանդություն և, վորը յետե կանոնավոր չեն
բշկում, քաշում և յերկար տարիներ մերթ անհայ-
տանում, մերթ ել խիստ բռնկվում: Սիֆիլիսի սկզբնա-
կան նշանը ինչպես յես արդեն ասացի, թույնի

մտած տեղը՝ 4 շաբաթից հետո յերեւոյում ե փոքրիկ բշտիկ, վորը կամաց-կամաց մեծանում ե. շատ շուտ բշտիկի վրայից պլոկվում ե կաշին, և բշտիկը վերքի յե փոխվում, վորը խաժխաժի կամ սիսեռի մեծության ե լինում—սա ե կոշտ շանկրը, վորը սիֆիլիսի առաջին փուլն ե բնորոշում: Այդ վերքը՝ շանկրը չի ցավում. կարմիր ե, ունի կոշտ կողեր և հատուկ դրա համար ել կոշտ շանկր ե կոչվում. վերքը ժաքուր ե, շատ քիչ թարախ ունի և յերբեմն վոչ մի անհանգըստություն չի պատճառում հիվանդին: Յերբ հիվանդը իսկույն դիմում ե բժշկության, վերքը շատ. շուտ անցնում ե. իսկ ընդհակառակը յերբ հիվանդը չի բժշկվում, վերքի կանոնավոր ընթացքը խանգարվում ե և առաջ են գալիս զանազան բարդություններ՝ վերքը տարածվում ե, ուռում ե, սկսում ե ցավալ, թարախը շատանում ե, վերքը խորն ե ընկնում, և հիվանդի դրությունը սկսում ե վատթարանալ: 10—15 որից հետո աճուկների գեղձերը մեծանում են և ընդունում են համրիչի տեսք. թեթեւ ե վերքը, թե ծանր հիվանդը պետք ե սկսի բժշկվելը առանց սպասելու յերկրորդ փուլի նշանների յերեւոյուն, վորովհետեւ միեմնույն ե վաղ թե ուշ, 3 մինչեւ 5 ամսից հետո յերեւոյուն յեն ցանը և յերկրորդ փուլի մյուս նշանները: Այդ ցանը կարմիր բծերի նման ե լինում. շատ հաճախ բծերը դուրս տալուց առաջ հիվանդը տաքացնում ե, մարմինը ջարդվում, գլուխը ցավում, իսկ յերբեմն ել ցանը այնքան քիչ ե լինում, վոր միայն փորձված բժիշկը կարող ե իմանալ, վոր դա սիֆիլիս ե: Ամբողջ մարմնի ավշային գեղձերը ուռում են. պարանոցի վրա, կրո-

ների տակ, աճուկներէ, թեվերի գեղձերը բոլորն ել
 ուսում են: Այդ ցույց ե տալիս, վոր հիվանդի օրյունը
 վարակված ե: Այդ ցանը յերբեմն բշտիկների նման ե
 լինում, կլեպով ծածկված, վորոնց վրայից կլեպը
 ընկնում ե ե բշտիկից գարշահատ հեղուկ ե դուրս
 գալիս: Այս հեղուկի մի կաթը յիթե դնենք մանրադի-
 տակի տակ, մենք անպատճառ նրա մեջ կգտնենք
 սիֆիլիսի միկրոբներ, վորոնք սպիրոխեաներ են կոչ-
 վում: Այդ բշտիկները կարող են յերեվալ ե հիվանդի
 բերանի մեջ, քթի մեջ, կոկորդի մեջ ե այդ դեպքերը վա-
 րակելու տեսակետից ավելի վտանգավոր են. հիվանդն
 ամենեվին չի նկատում, վոր իրեն բերնի մեջ կա վերք
 ե վարակում ե ուրիշներին համբույրի, զգալի, բաժա-
 կի ու գլխուսկի մեջոցով. քանի հիվանդը չի ուսել
 կանոնավոր բժշկվելը, այդ նշանները մերթ անհետա-
 նում են, մերթ նորից յերեվում ու միայն կանոնավոր
 բժշկվելն ե ազատում հիվանդին այդ նշանների յերե-
 վալուց: Սիֆիլիսի յերկրորդ փուլը կարող ե մի քանի
 տարի քաշել ե այդ փուլը ամենավտանգավոր շրջանն
 ե հիվանդին շրջապատողների համար վարակելու տե-
 սակետից:

Սիֆիլիսի յերրորդ փուլը կոչանում ե նրա-
 նում, վոր հիվանդի մաքմնի զանազան տեղերում,
 մանավանդ ներքին գործարանների մեջ գոյանում են
 ուռուցքներ, վորոնք գումմա են կոչվում ե դրա հա-
 մար ել յերրորդ շրջանը կոչվում ե գումմաների շր-
 ջան կամ լատիններեն գումմոզ շրջան: Այդ ուռուցքնե-
 րը զանազան մեծության են լինում, բայց ընկույզից
 մեծ չեն: Դրանք սկզբում կոշտ են լինում, բայց հե-
 տո, ժամանակի ընթացքում վափկում են, բացվում ե

դառնում են խոցիկներ, վորոնք չեն բժշկվում յերկար ժամանակ: Այդ ուռուցքները յերեւման են գալիս վորոշոկների և ուրիշ վասկուլաների վրա և քայքայում են դրանց, յեթե քիթի վասկուլաների վրա յեն երեւում, շատ շուտով քիթը նստում է, յեթե քիւմքի վրա են յերեւում քիւմքն և ծակվում, բերանն ու քիթի խոռոչը միանում են միմյանց հետ: Այդ ուռուցքներ կարող են յերեւալ լյարդի, թոքերի, սրտի, ստամոքսի մեջ և, հայտնվելով մի վորեւի տեղ, աստիճանաբար քայքայում են կյանքի հաճար նշանավոր այդ գործարանները, յեթե թողնենք նրանց առանց բժշկության: Առավել դաժան են լինում գլխի ուղեղի և վորնուղեղի (մեջքի ուղեղի) սիֆիլիսից առաջ յեկած փաստումները: Դրանցից ամենատարածվածը վորնուղեղի փտումն է, վորը լատիններեն կոչվում է տարես, իսկ ռուսերեն սպիննայա սուխոտկա, իսկ գլխի ուղեղի սիֆիլիսը տալիս է գլխի ուղեղի հատաջաղիմող լուծություն, վորի ամենա առաջին հատկանիշն է ցնորվածությունը, ուղեղը աստիճանաբար դադարում և գործելուց և հիվանդը դառնում է կենդանի մեռյալ:

ՄԵՂԱԴՐՈՂ. — Խնդրում եմ պարզել այստեղ վորքան վտանգավոր է սիֆիլիսը յեւ ինչո՞ւն է կայանում այդ վտանգը:

ԵՔՍՊԵՐՏ. — Սիֆիլիսը ամենատարածված հիվանդություններից մեկն է: Ռուսաստանում կան դյուղական հասարակություններ, վորոնք ամբողջովին հիվանդ են սիֆիլիսով, մեզանում Ալեքսպոլի գավառն և այն վայրը, վորտեղ շատ մեծ չափով տարածված է սիֆիլիսը: Ինքը սիֆիլիսը ուղղակի կերպով մահվան պատճառ շատ քիչ է դառնում, բայց

անուղղակի կերպով ազդում և բոլոր հիվանդություն-
 ների ընթացքի վրա: Սիֆիլիսով տկարի ուրիշ հիվան-
 դությունները, որինսակ՝ թոքերի բորբոքումը, շեղ-
 վում են իրենց կանոնավոր ընթացքից և մահվան պատ-
 ճառ դառնում: Սիֆիլիսով հիվանդի սիրտը չի կարողա-
 նում դիմանալ զանազան տկարություններին և ամենա-
 թեթեւ ինֆլուենցայի ժամանակ անգամ հրաժարվում և
 կանոնավոր գործելուց ու մահվան պատճառ դառնում:
 Սիֆիլիսով հիվանդի տրյան անոթները հաստիկ փոխ-
 վում են ու զրկվում են իրենց դիմացկանությունից:
 Կաթվածը, սրտի պայթյունը սիֆիլիսով հիվանդների հետ
 6-7 անգամ ավելի յե պատահում, քան ուրիշ հիվանդ-
 ների հետ: Բայց հիվանդի համար ամենասար-
 ասափեղին վոդնուղեղի փտումն և և գլխի ուղեղի լու-
 ծությունը: Այդ յերկուսն էլ անբուժելի յեն ու
 յերկար են տեւում: Այդ փաստումները այն որի յեն
 հասցնում հիվանդին, վոր մահը նրա համար միշտ գե-
 րադասելի յե կյանքից: Վոդնուղեղի փտումով հիվան-
 դը հաճախ վերջ և դնում իր կյանքին անձնասպանու-
 թյամբ, բայց գլխի ուղեղի լուծությունով հիվանդը
 կենդանի մեռյալ և, նա այնքան և կորցրել իր գի-
 տակցությունը, վոր անձնասպանության մինչև վանդամ
 անընդունակ և: Բայց դրանով չի վերջանում բոլորը՝
 սիֆիլիսը հիվանդից անցնում և գերդատտանին, նա
 անցնում և ժառանգներին: Սիֆիլիսով հիվանդ հղի
 կանանցից 90 տոկոսը վիժում են, կամ ծնում են մե-
 ռած յերեխաներ: Յեթե մինչև վ անգամ յերեխաները
 կենդանի են ծնվում, շատ շուտ հիվանդանում են և
 մեռնում, մինչև վ 6 ամսական հասակը շատ քչերն են
 հասնում. յեթե մնում են ել, միշտ հիվանդ թույլ

են լինում, չեն աճում ու չեն զորանում. նրանց վրա վերքեր են դուրս գալիս, խոցիկներ են դուրս գալիս և ներքին գործարաններում, փնտելով կյանքի համար նշանավոր գործարանները, յեվ մահվան պատճառ դառնում: Ժառանգական սիֆիլիսը մինչև 19 տարեկան հասակն անգամ կարող է յերեվալ. մի խոսքով սիֆիլիսը տանում է դեպի ալլախերումը, ազդարնակության պակասումը:

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.— Ընկեր եքսպերտ խնդրեմ ասեք բուժելի եւ արդյո՞ք սիֆիլիսը.

ԵՔՍՊԵՐՏ.— Սիֆիլիսը անսոսյալան բուժելի հիվանդություն է. շատ սակավ է պատահում, վոր սիֆիլիսը չը բուժվի: Սիֆիլիսից առաջ Եկած բոլոր այն ծանր տանջանքները, մեծ մասամբ այն տեսակ հիվանդներն են ունենում, վորոնք շատ անբավարար են բժշկվել, կամ ամենեւին չեն բժշկվել: Միջին դարերում ահռելի կոտորած արեց սիֆիլիսը. դրա համար ել բժիշկներն ու գիտնականները սկսեցին լավ ուսումնասիրել նրան: Դեռ շատ հին ժամանակներից հայտնի էր, վոր սնդիկի հանքերում աշխատողների սիֆիլիսը թեթեւ է անցնում. միջին դարերից սկսեցին սնդիկ գործ անել. սկզբում ծուխ եյին տալիս՝ կրակ եյին դնում, նրա վրա սնդիկ եյին ձգում աչքի չափով, հիվանդին նստեցնում եյին վրան ու լավ ծածկում. հետո գտան սնդիկի մահրամը ու սկսեցին հիվանդին բժշկել դրանով, քսելով մարմնի զանազան մասերը. հետո կաշվի տակ ներարկման ձեւը գտնվեց, վորը մինչև 19-րդ դարը եւ անցավ: Այստեղ յես ավելորդ չեմ համարում հիշել հայտնի պրոֆեսոր ՆԵՅՍԵՐԻ կարծիքը, վոր սիֆիլիսը վոչ թե

միայն բուժելի է, այլ և դյուրին բուժելի, միայն մեկ պայմանով, վոր բուժումը կատարվի ժամանակին և ըստ պատշաճի.

ՄԵՂԱԴՐՈՂ. — Ձեք կարճ դուք ասել թե վճարան ժամանակ ե տեվում սիֆիլիսի բուժումը.

ԵՔՍՊԵՐՏ. — Սիֆիլիսը վորպես յերկարատեւ հիվանդություն յերկար ել ժամանակ ե պահանջում բժշկվելու համար. շատ լավ ե, յեթե հենց սկզբնական շրջանում, կարծր շանկրի ժամանակ, սկսել բժշկելը. այդ ժամանակ մի քանի ամիս կարող ե տեվել բուժումը. յուրաքանչյուր կորցրած ժամը ավելորդ ամիսներ կը պահանջի բժշկելու համար. սիֆիլիսը բժշկում են, ինչպես ասացի, կաշվի տակ սնդիկ ներարկելով. դու անում են ամեն որ և մեկ ամիս շարունակ, վորից հետո յերկու ամիս ընդմիջում են տալիս ու նորից սկսում, և այդպես ընդհատումներով տանում են բուժումը, վորի համար հարկավոր ե յերկու տարի. բայց վերջերս կատարված նոր դյուրի՝ 914 շնորհիվ, վորը լատիներեն նեոսալվարսան ե կոչվում, բուժման ժամանակամիջոցը շատ կրճատված ե, 8 մինչեւ 10 ամիս ե հարկավոր: Այս դեպքում կաշվի տակ սնդիկ են ներարկում և միեվնույն ժամանակ արյան մեջ ել ներարկում են 914, վորը շատ բարեբար ազդեցություն ե թողնում. ի հարկե կան բացառիկ դեպքեր, յերբ այդ միջոցն ել գործադրելիս, դարձյալ 2—3 տարի ե հարկավոր կատարելապես բժշկվելու համար: 914 ստանում են արտասահմանից, 606-ը այժմ գործածելի չե, վորովհե տեւ նա թունավոր ե: 914-ը 606 ի մաքրած տեսակն ե:

ԴԱՏԱՎՈՐ. — (ատենակալների հետ ցածր ձայ-

նով և կարճ խորհրդակցելուց հետո) Դատարանը կարեւոր և գտնուած իմանալ թե ինչպէս և մարդ վարակվում այդ ծանր ախտով, խնդրում եմ ձեզ ասել:

ԵՔՍՊՈՆԵՐՏ.— Սիֆիլիսով կարելի և վարակվել յերկու միջոցով. առաջին՝ սեռական հարաբերության միջոցով, յերկրորդ՝ վոչ սեռական ուղիով՝ համբույրի, ծխախոտի և այլ իրերի միջոցով, վորոնց վրա ընկել և սիֆիլիսոտի մանրեններ պարունակող թուփը, թարախը և այլն. գյուղերում, նույնպէս և քաղաքներում մանավանդ վոչ գիտակից տարրի մեջ շատենք են այդ միջոցով վարակվում:

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Ասացեք ընկեր եքսպերտ, հաճախ են պատահում արտասեռական ուղիով ստացած սիֆիլիսի դեպքերը:

ԵՔՍՊՈՆԵՐՏ.— Այո հաճախ են պատահում: Ռուսաստանում կան նահանգներ, վորտեղ սիֆիլիսով հիվանդների 90 տոկոսը ստացել և այդ ախտը արտասեռական ճանապարհով. դա սակավ չէ և արեւմտյան Յեվրոպայում: Դերմանիայում 100-ից 10 ը այդ ճանապարհով և ստանում, ինչպէս և Մոսկվայում: Տաճկաստանում, Հունաստանում և Բուլղարիայում հիվանդների կիսից ավելին այդ կերպ են ստացել: Առանց չափազանցելու կարելի և ասել, վոր Ռուսաստանում հիվանդների կիսից ավելին այդ կերպ և ստանում սիֆիլիսը. ընդհանրապէս վորքան տգետ և, վորքան անգիտակից և հասարակութունը, այնքան անգամ և շատ և վոչ սեռական ճանապարհով ստացված սիֆիլիսը: Ռուսաստանում այդ ձեւով ստացվածը կոչվում և կենցաղային սիֆիլիս:

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Դուք ասում եք, վոր սիֆիլիսը կեն-

ցաղային ե, դուք չեք կարող արդյո՞ք բացատրել, ինչու յե նա այդպես կոչվում:

ԵՔՄՊԵՐՏ.— Սիֆիլիսի այդ տեսակ տարածման պատճառը կյանքի պայմաններն են, նիստ ու կացն ե. մարդիկ ապրում են խիտ, ուտում են ու խմում մեկ ամանից, կանայք կերակրում են սիֆիլիսով հիվանդ ուրիշ յերեխաներին, իրենց զավակների բերանը սիֆիլիսով հիվանդ ուրիշ յերեխայի ծծակ են ճխտում. հարյուր հազարավոր մարդիկ ծխում են չը վերջացրած ուրիշի զլանակը և ծխախոտախորշը, վորոնց վրա կարող ե մնացած լինել սիֆիլիսոտի թուքը— մանրեններով, համբուրվում են միմյանց հետ, ի նշան հարգանքի համբուրում են կանանց ձեռքը առանց դիտակցելու, վոր համբուրողը կարող ե հիվանդ լինել և վարակելումը վոր նա համբուրում ե: Ահա ձեզ որինակ՝ գյուղերում սովորություն կա գյուղի հովիվին որը մեկ տան կերակրել, և հովիվը ուտում ե տան անդամների հետ միասին միեմնույն ամանից, շատ ժամանակ և միեմնույն գդալով. յեթե նա հիվանդ ե, ուրեմն վարակելու յե ուրիշներին, սրանք ել մյուսներին. հովիվն կարող ե հիվանդ չը լինել, բայց մեկ որ, հիվանդի տանը ուտելիս, կարող ե վարակվել և փոխադարձաբար ուրիշ անգամ ել նա ուրիշներին կը վարակի: Մյուս որինակը՝ դիցուք գյուղացու մեկը, կամ զինվորը, կամ բանվորը մի վորեմե քաղաքի գործարանում կամ քաղաքում ապրած ժամանակ վարակվել ե սիֆիլիսով ու առանց կատարյալ բժշկվելու գնում ե տուն. պարզ ե, վոր նա տանը կնոջը վարակելու ե սեռական ճանապարհով իսկ մնացածներին վոչ սեռական. այդ հիվանդի յերեխաներն ու տնեցիք ել իրենց հերթին վարակելու են

հարեւմտններին. և մեկ եւ տեսար սիֆիլիսը բռնեց ամբողջ գյուղը: Այդպիսի պատկերներ գյուղերում շատ կան. այդ պատճառով եւ այդ տեսակ սիֆիլիսը կոչվում և կենցաղային:

ԴՄՏԱՎՈՐ. — Իսկ ասացիք, վոր սիֆիլիսով արտասեռական վարակումը կապ ունի կյանքի պայմաններին հետ արդյոք չեք կարող ասել վոր սեռական վարակումն եւ կապ ունի նիստ ու կացին հետ:

ԵՔՍՊՆՐՏ. — Ի հարկե ունի. իզուր չե, վոր սիֆիլիսը հասարակական չարիք, հասարակական ախտ և կոչվում, վորովհետեւ նա սերտ կապված և հասարակարգի հետ: Այստեղ գլխավոր տեղը տնտեսականին և պատկանում: Բոլորին եւ լավ հայտնի է, վոր սիֆիլիսի տարածման աղբյուրը պոռնկությունն է: Ի՞նչ բան և պոռնկությունը . . . կինը ծախում է և իր մարմինը և այդ դարձրել և իրեն արհեստ, հաց աշխատելու միջոց. ձեզ լավ հայտնի է, վոր ցարի ժամանակ կինը իրավունքներից զուրկ էր. նրան ծառայության չէին ընդունում, պոռնկյան կռվի մեջ նա մեծ դերեր չուներ, ոժտված չէր գիտությամբ. կնոջ աշխատանքը գնահատվում էր շատ պակաս. կարիքը ստիպում էր կնոջը գտնել իրեն մի այնպիսի արհեստ, վորը վոչ գիտություն և պահանջում, վոչ եւ ունակություն. վիճակագրությունը ցույց է տալիս, վոր պոռնիկների մեծ մասը անտուն ու անտեր աղջիկներն են, վորոնք ընկել են քաղաք գյուղից, կարիքից ստիպված. պոռնիկությունը մի այնպիսի չարիք և պետության համար, վոր անհրաժեշտ է կռվել նրա դեմ բայց վոչ մասնավոր ու բարեգործական միջոցներով. դա պետության գործն է և պետական

հիմքերի վրա պետք է դնել այդ պայքարը: Բայց դա հարցի մի կողմն է, մյուս կողմն էլ հետեվյալն է՝ մենք սասցինք, Վոր վենեթական ախտերի և մասնա-
 Վորապես սիֆիլիսի տարածման աղբյուրը պոռնիկու-
 թյունն է. բայց չը պետք է մոռանալ, Վոր պոռնի-
 կության մեջ չեն գոյանում այդ ախտերը, պոռնիկ
 կանայք ծնված որից վարակված չեն վենեթական ախ-
 տերով: Ուրիշներն են տալիս պոռնիկներին այդ հի-
 վանդությունը և տարածում իրենց շուրջը: Ահագին
 թվով կանայք տնտեսական սուղ պայմաններից ս-
 տիպված ընկնում են մեծ մեծ կենտրոններ, վորտեղ
 մեծ քանակությամբ ամուրի յերիտասարդներ կան:
 Տնտեսական ծանր պայմանները թույլ չեն տալիս
 յերիտասարդին ընտանիք ունենալ և կանոնավոր
 կյանք վարել: Սեռական պահանջներին հագուրդ
 տալու համար, յերիտասարդը դիմում է պոռնիկին,
 շնորհիվ սխալ դաստիարակության, շնորհիվ անգի-
 տակցության, կրթության պակասության և վատ ըն-
 կերներին: Շատ տղամաղիկ ծանր նյութական պայ-
 մաններից ստիպված, թողնում են իրենց տունը, տե-
 դը, յերեխաներին և անցնում են քաղաք գործ ճա-
 րելու, իրեն և ընտանիքին կերակրելու համար. ծանր
 աշխատանքից թուլացած, հա զիշերը սեռական պա-
 հանջներին բավարարություն տալու համար՝ դուրս է
 գալիս փողոց և կռակներով գնում և պոռնիկին ու
 նրանից ել գնում և հիվանդություն: Ոյժ հունենա-
 լով կանոնավոր բժկվելու, կիսատ է թողնում բու-
 ժումը, քայքայում իր առողջութիւնը ու տուն
 վերադառնալիս ել վարակում տնեցիներին: Այսպիսով
 սկսվում է մի կախարդական շրջան՝ պոռնիկը վարա-

կում և առողջ յերիտասարդին, իսկ սա իր հերթին մի ուրիշ պոռնիկի ու իր տնեցիներին: Ահա թե ինչպիսի կապ ունի սիֆիլիսը հասարակարդի հետ.

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Ձեք կարող ասել ի՞նչ միջոցներով կարելի է կռվել այդ հարիքի դեմ:

ԵՔՍՊԵՐՏ.— Յեթե պետութիւնը ցանկանում է արմատախիլ անել վեներական ախտերը պետք է իր վրա վերցնի անտեր մանուկների և դործադուրկ կանանց հողատարութիւնը, պետք է ինքը վարի յերեխաների կրթութիւնը ու դաստիարակութիւնը, հաշմանդամների ապահովութիւնը յերեխաների պահպանութիւնը մինչև ինքանց չամուսնացնելու, պետք է հսկի հարբեցողութեան ու գինեվաճառութեան վրա, քանի վոր գոյութիւն կունենան վերոգրյալ պայմանները, միշտ ել կինը կպարապի անառակութեամբ ու դրանից ել կզարգանան պրոնիկութիւնն ու վեներական ախտերը: Միեմնույն ժամանակ ամեն միջոց պետք է գործ դնել, վոր բաղձաթիվ տղամարդիկ չկտրվեն իրենց տնից ու տեղից և համախմբվեն կենդրոնները զորքի անվան տակ, իսկ հայտնի է վոր բանակային կյանքը շատ է նպաստում ամեն տեսակ վարակիչ հիվանդութիւնների տարածմանը: Պետք է գյուղացուն սովորեցնել ինչպես պետք է ապրել և ինչպես պետք է պահպանել առողջութիւնը, պետք է խավարից դեպի լույսը տանել գյուղացուն, միայն գյուղացիական իշխանութիւնը կարող է գյուղացուն դաստիարակել ու կրթել այնպես վոր նա հեռու մնա հասարակական հարիքներից: Հավատում եմ կգա այն օրը, յերբ մեր յերկրում չիլինի վեներական ախտով հիվանդ մարդ:

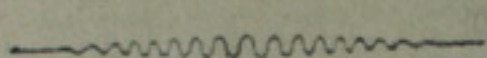
ԴԱՏԱՎՈՐ.— Իսկ յերբ կարելի է հիվանդին առողջացած հաշվել:

ԵՔՍՊԵՐՏ. Ինչպես ասացի, կանոնավոր բժշկության համար մաշկի տակ սնդիկ են ներարկում և միեւնույն ժամանակ արցան մեջ 914 են ներարկում: Բժշկությունը տեւում է մի ամիս, վորից հետո 2 ամիս դադար են տալիս ու նորից սկսում. են այդպես ընդմիջումներով անում են մի քանի կուրս, հայած հիվանդին և հիվանդության տեսակին. այսպիսի ընդմիջումներով բժշկությունը տեւում է մոտավորապես 8—10 ամիս, վորից միայն 4—5 ամիս է ընկնում իսկական բժշկության վրա: Վերջին ասեղներից 4 ամիս հետո հիվանդի արյունը տալիս են հետազոտության. յեթե արյան մեջ կան սիֆիլիսի հետքեր, շարունակում են բժշկությունը, իսկ յեթե արյան հետազոտությունը բացասական հետեանք է տալիս, սպասում են և 3—4 ամսից հետո նորից արյունը տալիս են հետազոտելու: Յեթե արյան մի քանի անգամ այդպես արված հետազոտությունը բացասական հետեւանքներ է տալիս, այն ժամանակ հիվանդին հաշվում են առողջացած, և նա կարող է ամուսնանալ, վորովհետեւ նա ամենեւին եւ վտանգ չի սպառնում վոչ վոքի: Դրանից լավը վոդնուղեղի հեղուկի հետազոտությունն է. յեթե այդ հեղուկի կրկնակի հետազոտությունը բացասական հետեւանքներ է տալիս, այն ժամանակ կտրականապես պետք է ընդունել, վոր հիվանդը առողջացած է:

ԴԱՏԱՎՈՐ.—Շնորհակալություն ընկեր հքսպերտ Դատական քննությունը վերջացած է: Նախ քան կողմերի վիճաբանության դիմիելը, հայտարարում եմ 10 րոպե ընդմիջում. (գաճավորները հեռանում են. գահի՛նք վոսֆի է կանգնում. քնդմիջման ժամանակ ներ-

կա յեղոյ հասարակութիւնից ցանկացողները կա-
րող են քերթկներով հարցեր տալ եմպերսին սիւժե-
իսի վերաբերյալ. եմպերսը բոլորին էլ հերքով պա-
տասխանում է):

Վարազույր:

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ 2

ՏԵՍԻՆ I

Պաշտպանը, մեղադրողը, վկաները, բռնում են իրենց տեղերը ներս և մտնում քարտուղարը:

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ.— Խնդրում եմ կանգնել դատավորները դալիս են (բոլորը կանգնում են):

ՏԵՍԻՆ II

(Ներս են մտնում դատավորները)

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Նիստը շարունակվում է. խոսքը պատկանում է հասարակական մեղադրողին:

ՄԵՂԱԴՐՈՂ.— (կանգնած) Քաղաքացի դատավորներ, այսօր քննվում է մի այնպիսի գործ վորը ահագին նշանակություն ունի հանրապետության բոլոր աշխատավորների համար: Միֆիլիսը և պոռնկությունը, հյուսված միմյանց հետ, կազմում են մի հանգույց և ճնշում ու խեղդում են ժողովրդի մարմինը: Այդ հանգույցն պետք է կտրվի: Այն աշխատավորները, վորոնք փշրել են կապիտալի և հարստահարության շղթաները, պետք է ազատվեն և վեներական ախտերից: Վորտեղից պետք է սկսել հարվածը: Ինչն է վեներական ախտերի տարածման պատճառը, ախտերի, վորոնք վողողել են գյուղերն ու քաղաքներն,

^{*} Շաճոք. Մեղադրողի և պաշտպանի ճառերը թարգմանված են անփոփոխ

գործարաններն ու արհեստանոցներն. վեճեցաւ ան
 ախտերի բուժք պոռնիկութեանն եւ պոռնիկութեանն
 եւ կորստյան մատնում աշխատավորներին վեճեցաւ ան
 ախտերից. եքսպերտը հաստատում եւ մեր ժխտքը, իսկ
 այսօրվա գործը լամ պատկերացնում եւ մեզ. այդ:
 Պոռնիկ Սիրունյանը վաւակել եւ օրհիւսով կարմիր
 բանակային Միամիտյանին. անապատելի բան չեւ այդ,
 ուրիշ կերպ չեւ եւ կարող լինել: Սիրունյանը շատե-
 րին եւ վարակել, վարակել եւ Սիամիտյանին: Սի-
 րունյանը չեւ կարող հիվանդ չլինել. որը մեկի հետ
 անցկացնելով գիշերը, անպատճառ մի օր պետք եւ վա-
 րակվել: Պարապելով պոռնիկութեամբ, հիվանդ ժամա-
 նակն եւ պարապել իր արհեստով. նա բաժանել եւ
 ամենքին իր թույնը եւ տվել սոսկալի հիվանդութեան:
 Սիրունյանը իր մարմինը դարձրել եւ ապրանք. մի
 կողմից համար անձնատուր եւ լինում ամեն մեկին:
 Թունավորելով իր կյանքը օրհիւսով եւ տարածելով
 հիվանդութեանը իր շուրջը, նա նպատակ եւ ժողովըր-
 դական այդ մեծ չարիքի ուժեղացմանը: Մենք մեղա-
 ցում ենք Սիրունյանին նրանում, վոր նա պարապել
 եւ պոռնիկութեամբ, մի գործով, վորը ահագին վնաս
 եւ տվել աշխատավորական հանրապետութեանը: Կարե-
 լի չեւ արդյո՞ք նրան մեղադրել: Պոռնիկ եւ նա արդյո՞ք:
 Իսկապէս նա պարապել եւ պոռնիկութեամբ: Գործի
 սկզբում ժխտում եւ ամեն ինչ, բայց վիճանի ցուց-
 մունքից հետո, մանավանդ իր ազգականի ցուցմուն-
 քից հետո, ինքն եւ խոստովանվեց, բացատրելով թե
 ինչը ստիպեց նրան ընկնել փողոց: Ուրեմն Սիրու-
 նյանը պոռնիկ եւ եւ վոչ վոք կասկածել չի կարող:
 Սա փաստ եւ Բայց մեղավոր եւ արդյո՞ք նա. մեղավոր

եր նա, վոր ստիպված եր ծախել իր մարմինը: Այն
 մեղավոր եր. ինչո՞ւ. պոռնկությունը հասարակական
 ախտ եւ կասկէն ինձ շատերը. եքսպերտը մանրամասն
 բացատրեց պոռնկության պատճառները: Հին, այժմ
 փշրված, կյանքը, ստիպում եր կնոջը ընկնել փողոց
 եւ ծախել իր մարմինը, ապա եւ ինչո՞ւ մեղադրել: Սի-
 բուռնյանի կյանքը ինչպէս եւ ամբողջ հանրապետու-
 թյունը, յերկու շրջան ունի՝ մեկը մինչեւ հեղափոխու-
 թյունը, մյուսը հեղափոխությունից հետո: Հին կյանքը
 խորտակված եւ բանվորա-գյուղացիական արշան հե-
 ղեղով: Ջնջված են հին բուրժուական աշխարհի փըշ-
 րանքները եւ այդ մեծ խորտակումից ծնվեց նոր
 կյանք՝ ծանր, փշոտ, բայց ազատ, վորը տանում եւ
 մեզ դեպի նոր հեռուներ, դեպի նոր նպատակներ՝ աշ-
 խատավորների հաղթանակը: Մի կտոր հացի զաժան
 կարիքը, բուրժուական հասարակարգի նշանը, անո-
 դորմ կնքով փողոց եւ նետում հարյուրավոր ու հա-
 զարավոր կանանց, գյուղերի հողադրկությունը՝ գործ
 փնտռելու նպատակով բազմաթիւ գյուղացի գեռատի
 աղջիկներին շաղտում եր քաղաք: Այստեղ թշվառ աղ-
 ջիկները ընկնում եյին կապիտալի թաթը, վորը խլում
 եր նրանցից բոլոր ուժերը, գնում եր մարդուն ամ-
 բողջովին: Բուրժուաների լակոտները, տիրապետող
 կապիտալի այդ ներկայացուցիչները, անդործությու-
 նից եւ դատարկատրտությունից մինչեւ վաղնուծուծը
 այդ փշացածները գնում եյին անփորձ աղջիկներին,
 վճարելով կոպեկներ նրանց: Սրանք մի կտոր հացի
 համար պատրաստ եյին ամեն ինչ տալ: Կապիտալի
 իշխանությունը մի առանձին խտությամբ պատժեց
 կանանց, կինը ավելի քիչ վարձ եր ստանում, քան

տղամարդը պետութեան ծառայութեան մեջ համարյա
չեյին ընդունում, մասնաւոր ձեռնարկութեան մեջ
տղամարդկանց գերադասում եյին կանանցից և ահա
այդպիսի պայմաններում հայտնվում են մարդիկ, վո-
րոնք վճարում են, բայց աշխատանք չեն պահանջում.
գնում են մարմինը, վճարում են ավելի շատ, քան
աշխատանքի համար. յերեւման են գալիս մարդիկ վո-
րոնց հարկաւոր են սպիտակ օտրկուհիներ:

Յեւ այդ բոլորը հովանաւորում եր վոստիկա-
նական հակողութեան աչքը, վորը հանդիսա նայում
եր կյանքին և որինակացնում եր մարմնի վաճառու-
մը, տալով դեղին տոմս: Կինը հին կյանքի ճնշման
տակ մնում եր դամբած իր սոսկալի արհեստին. նա
դարձ չեր տեսնում, ուրիշ կյանքի համար ուղի
չեր տեսնում: Խաւարը, տղիտութեանը, իրավագրկու-
թեանը, կնոջ ստրկական դրութեանը, հազար տե-
սակ նախապաշարումներ, ապուրինի զավակ ունենալու
խայտառակութեանը, մայրերի և յերեխաների պաշտ-
պանութեան միջոցների բացակայութեանը, ահա բո-
լոր այն պայմանները, վորտեղից ծաղկում եր հին
կյանքի տնտեսական ճնշման տակ ծնված պոռնկու-
թեանը: Կարող են ասել ինձ վոր ուրիշ պատճառներ
եւ կան: Աղահութեանը, թեթեւ և շվայտ կյանքի
փափագը, անբարոյականութեանը. սրանք եւ մանր
բուրժուական շրջանից են ստեղծել պոռնիկներ, բայց
այդ պոռնիկները մի կտոր հացի համար չեն, դրանք
ստոր տեսակի կանայք են, վորոնք պատրաստ են տալ
ամեն ինչ արտաքին շքեղութեան արդ ու դարդի և
փողի համար. եւ դրանց մասին չե խոսքը, դրանք
մակարոյծներ են, դրանք բանվորի և գյուղացու ա-

մենակատաղի թշնամիներն են. դրանց մասին ուրիշ տեսակի խոսք կը լինի. դրանց վրա չե հիմնվելու նոր կյանքը: Պրոլետարիատը իրեն ստրկացողների հետ ունեցած պայքարի մեջ դրանց վրա չը պետք է հայտ դնի: Սիրունյանը բանվորի, աղքատի աղջիկ է. նա մեզ հորկավոր է. նա գնահատելի է, իբրեւ ներկայացուցիչ բանվոր դասակարգի յեւ մենք եւ դատում ենք ու մեղադրում վոչ անցյալի համար. անցյալում նա մեղավոր չէ:

Մենք մեղադրում ենք նրան այն բանում, վոր նա մնաց իր հին արհեստի մեջ, վոր նա չգնաց մեծ հեղափոխությունից հետո այն ուղիով, վորով ընթացան նրա յեղբայրները, մնացած աշխատավորները: Մենք մեղադրում ենք այն բանում, վոր նա մնաց հին շաբլերի մեջ, վոր նա նոր կյանքի կանչին արձագանք չտվեց. յեւ շարունակեց իր սոսկալի գործը: Այժմ շատ բան է փոխվել. հինը դեռ ճնշում է, հինը դեռ զգալ է տալիս իրեն: Կյանքի նյութական դաժան պայմանները ճնշում յեւ դժվարացնում են աշխատանքը, քայց այժմ այդ պայմանները ճնշում են բոլորին հավասարապես. եւ չկա հրեշային յեւ ազան շահագործումը. եւ վոչ վոք չի ապրում ուրիշի հաշվին, ծանր աշխատանքը, աշխատանքը, միակ շինարարը նոր կյանքի, շատ ուժ է խլում, քայց մինչեւ այժմ աշխատավարձը դեռ մեծ չէ: Աղքատ, քայքայված, թշնամիների հետ ունեցած պայքարից տանջված յերկիրը, դեռ չի կարող նյութական ապահովություն ստեղծել բոլորի համար. բոլորն եւ հավասարվել են ամենակարող սով թագավորի առաջ. բոլորն եւ աշխատում են կիսատով դրության մեջ. բոլորն եւ գիտեն

ինչից և սովը, ինչից են զրկանքները, հասնուն ինչի և
 պայքարը: Հաղթութեան կամքը վառում և աշխատա-
 վորին, հաղթութեան կամքը հերոսութեան և հասցրել և
 տանում և դեպի հաղթութեան: Հիշենք մոտիկ անցյալը
 թե ինչպե՞ս քաղցած, մերկ բանվորները ու գյուղա-
 ցիները փշրում էին յերկաթյա արգելքները, կանգնե-
 ցնում էին իրենց մարմիններով տանկաները: Այդ
 բոլորը ի՞նչի համար եր. ի՞նչը տարավ դեպի հաղթու-
 թյուն. կամքը, հաղթութեան կամքը, նոր կյանքի
 պողպատե ցանկութեանը: Իսկ ինչ և անում Սիրուն-
 յանը այդ մեծ ու խորհրդավոր դեպքերի ժամանակ:
 Պահ մի նա ել ուղեց նոր կյանքի մեջ՝ մտնել, մտավ
 ծառայութեան յեւ յերկու ամսից հետո հեռացավ ու
 ելի հին արհեստը սկսեց. ինչո՞ւ, վնասներն այն պատ-
 ճառները, ի՞նչը հեռացրեց նրան նոր կյանքից: Նա բա-
 ցատրում և նրանով, վոր քիչ էյին վճարում, յեւ դա
 և բոլորը, ու Սիրունյանի համար դա բավական եր:
 կյանքի ամբողջ նորութեանը, այն բոլորը ինչ, վոր
 արված եր, վոչինչ եր՝ համեմատած նրա հետ, վոր քիչ
 էյին վճարում: Մայրութեան և մանկութեան պահպա-
 նութեանը, նախապաշարմունքների վոչնչացումը, ա-
 մուսնութեան ապատագրումը, կնոջ ազատագրումը, կնոջ
 հավասարեցումը տղամարդու հետ, բոլորի հավասա-
 րեցումը հեղափոխական որենքի առաջ, բանվորների
 և գյուղացիների դիկտատուրան, այս բոլորը նրա հա-
 մար պակաս զին ուներ, վորովհետեւ նոր կյանքն ել
 նրան քիչ եր տալիս: Սրանից յեղրակացնվում և, վոր
 աշխատանքը լավ և միայն այն ժամանակ, յերբ նրա
 համար լավ են վարձատրում, իսկ մնացածը բոլորն ել
 աննշան են, միայն թե՛ վարձատրեն յիվ լավ վարձա-

տրեն. փողը հոտ չունի, և հանուն փողի հանուն կուշտ
 կյանքի կարելի է ամեն ինչ տալ ունի ուղում ես, թե
 հողին յեվ թե մարմինը, թե ձեռք մեկնել աշխա-
 տավորներին թշնամուն յեվ թե ձգել ահեղ կռվի պա-
 հին մերձավորներին. ահա թե ինչն է ամենապիտա-
 վորը: Քաղցած եին բոլորը, գյուղացիներն ու բան-
 վորներն, բոլոր ասպարեզների ներկայացուցիչները՝
 բժիշկները, ժողովրդական դատավորները, քաղցած
 էին թե նրանք, վորոնք ճակատում էին յեվ թե նը-
 րանք, վորոնք գութանի ու դազգահի մոտին էին,
 յերկաթուղու վրա, վառողի պահեստներում յեվ վոչ
 վոք չձեց իր աշխատանքը, յեվ վոչ վոք չդավաճանեց
 աշխատավորների բանակին. գիտեյին թե ինչու յեվ
 ինչ բանի համար են քաղցած: Յեթե Սիրունյանները
 շատ լինեյին մեր մեջ. յեթե նրանք անցնեյին ճակատն
 ու թիկունքը, գործարաններն ու արհեստանոցներն,
 այն ժամանակ, մեր Քրարեկամները՝ արտասահմանում
 կուրախանային յեվ սովի ու համաճարակի չորացած
 ձեռքը կը խեղդեր անպատճառ նրանց, վորոնք կռվի
 դրոշակ էյին բարձրացրել: Այո մենք մեղադրում ենք
 Սիրունյանին այն բանում, վոր նա պոռնկությամբ
 պարապում եր մեծ հեղափոխությունից հետո: Հին
 կյանքը անհետացել է, իսկ նորը ծաղկում է յեվ ամ-
 րանում. յեվ մենք պիտի խիստ ու արդար կերպով
 ընտրություն անենք, վորպեսզի ստեղծենք այնպիսի
 մարդիկ, վորոնք իրավունք ունենան մասնակցելու սո-
 ցիալիզմի նոր շենքի կառուցմանը: Որ արմատներ
 ձգած անառակությունն ու անբարոյականությունը,
 վոճրային ծուլությունն ու անփութությունը դեպի իր
 անձն ու հասարակությունը ստիպել են Սիրունյանին

առաջարկել իր մարմինը կարմիր բանակայինն առանց
մտածելու թե վորպիսի մնաս ե նա հասցնում իր յեղ-
բայրներին, աշխատավորներին: Չե վոր ինքը առաջինը
նստեց Միամիտյանի մոտ նստարանի վրա. հետո կեղ-
ծությամբ ու խաբեությամբ դուր ե գալիս Միամի-
տյանին: Խորամանկությամբ նա տանում ե տուն յի՞
ստիպում նրան զիշերել իր մոտ:

Միամիտյանի մասին ել արժանի ե խոսել. նա
ել ե հանցավոր: Ոգտվել մարդու մարմնից, գնել այն,
ինչ վոր ամենա թանգագինն ե, գնել սերը դա յի՞վ
վոճրագործություն ե: Յես պնդում եմ, վոր նրա մա-
սին առանձին գործ պետք ե հարուցել. այն ժամա-
նակ մենք կիմանանք ինչու՞ն ե նրա հանցանքը ե
ինչ մեղմացնող հանգամանքներ կան: Միամիտյանը
վարակվել ե սիֆիլիսով Սիրունյանից, վորի համար
փողոցը տնից թանգ եր: Պետք ե ապացուցել, վոր
Սիրունյանն ե վարակել Միամիտյանին, ե դա շատ
դյուրին ե: Բժշկական վերջին քննության ժամանակ
Միամիտյանը բոլորովին առողջ եր. նրանից հետո մի-
այն մեկի՝ Սիրունյանի հետ ե յեղել, վորը հիվանդ ե
յեղել յերկրորդ փուլի սիֆիլիսով, մի ախտով, վորը
շատ վարակիչ ե շրջապատողների համար ե վորը շատ
վտանգավոր շրջանումներ. չորս շաբաթ դրանից հետո
Միամիտյանը ստանում ե սիֆիլիս: Այս տվյալները
վոչ վոք չի հերքել ե մենք իրավունք չունենք չը հա-
վատալու: Եթսպերան ել ե այդպես յենթադրում: Այ-
ժմ դիմելու յենք ամենալուրջ հարցի պարզաբան-
մանը. հանցավոր ե արդյո՞ք Սիրունյանը այն բանում,
վոր նա վարակել ե սիֆիլիսով. գիտե՞ր նա իր հի-
վանդության մասին, հանցավոր ե նա արդյո՞ք, վոր

գիտակցորեն իր հիվանդությունը տվել է ուրիշին։ Այս հարցերին ել պետք է դրական պատասխան տանք, և պետք է ու անհրաժեշտ է պահանջել խըստադուլն պատիժ. և այս բանի համար ավելի քան ուրիշ վոճիրների համար։ Տալ մեկին ախտ, վարակել սիֆիլիսով—դա վոճրագործություն է, մարդասպանության հավասար, այս վոճրի մեջ քրեական սաղմ է։ Հե վոր վարակել կարելի է վրեժից. և դա սարսափելի վրեժ կը լինի. վրեժ՝ լի սոսկալի հոգեկան և ֆիզիկական տանջանքներով։ Կարելի է վարակել դեպի իր անձն ունեցած անփութությունից, դեպի հասարակությունը տածած մեծ անտարբերությունից և դա կը լինի վոճիր, վորը ահագին վնաս է հասցնում, աշխատավորների առողջությունն է մաշում։ Տնտեսական ճակատի վրա ունեցած ուժեղ կռվի պահին մենք շատ ույժ ենք գործ դրել և հիվանդությունների ճակատում. ես ճակատում մեր ամանագորեղ թշնամիների հետ ևս մահացու կռիվ կա. և միայն գիտակցությունը, ուշադրությունը, ամենօրյա, ամենժամյա ուշադրությունը դեպի իր անձը, դեպի իր սեփական առողջությունը կարող է տալ մեզ հաղթություն իսկ հիվանդություններին յեթե չը հաղթենք. մեր բոլոր տարած նվաճումները կը դառնան պարտություն, ուստի խնդրում եմ ձեզ լուրջ վերաբերվել թե՛ ինչ է արհլ Սիրունյանը. նա տարածում է վարակ, նա ուժեղացնում է մեր թշնամիների ճակատը, աշխատավորների շարքերը ապականում է, վհատեցնում, դուրս հանելով շարքից նրանց։ Այդպիս է արդյ՞՞ք։ Հեռահեռ և յեզրակացնենք. Սիրունյանը արհեստով պոռնիկ է. նա յեղել է պոռնկատան մեջ, միշտ ել

յենթարկվել ե բժկական քննության և տեսել ե ինչ-
պես իր արհեստակիցները կործանվում են սիֆիլիսից:
Նագիտեր, վոր սիֆիլիսը միշտ ել սպասում ե պոռ-
նկին. սիֆիլիսը մի սուր ե պոռնիկների գլխի վրա
պահած: Մենք կարող ենք չիմանալ, մենք հեռու
ենք սիֆիլիսից, բայց պոռնիկը ինչպես կրակի հետ
խաղացողը, վտանգի յենթարկելով իր կյանքը, չի
կարող լավ չը ճանաչել իր թշնամուն: Սիրունյանը
գիտեր, վոր ինքը հիվանդ ե, բայց և այնպես չեր
բժշկվում և ընթանում եր դեպի կորուստ: Հենց զը-
րա համար ել սիֆիլիսը մարդկության համար մի
ծանր պատիժ ե: Հիվանդները գիտեն իրենց ախտի
մասին ու չեն բժշկվում. կործանում են իրենց և տա-
րածում են վարակը: Ձե վոր սիֆիլիսը անբուժելի եր
եր հաշվում, համարվում եր մի հիվանդություն, վորը
յերկար բժշկվել ե պահանջում ու այն ել ապարդյուն:
Սիֆիլիսից չես պրծնի բժշկի մոտ՝ մեկ անգամ դնալով
թույլ մարդիկ չեն ցանկանում ուղիղ նայել ճշմար-
տությանը, գերադասում են ապրել ինքնախաբեյու-
թան և անգիտության մեջ. և հիվանդները գերադա-
սում են չբժշկվել, այլ սպասել վերջին, անձնա-
աուր լինելով ճակատագրին. նրանք խորհրդավոր ա-
պառան են հայցում: Ձեն ցանկանում ներկան, այսինքն՝
զնալ բժշկի մոտ, բժշկվել, հայտնել իրենց հիվանդու-
թյան մասին ուրիշներին և խոստովանվել իրենց խայ-
տառակության մեջ: Սիֆիլիսը յերկար ժամանակ
համառ կերպով խայտառակ հիվանդություն եյին հա-
մարում: Բացի այդ հիվանդները իրենց արհեստով զբաղ
վել չեյին կարող, իսկ առանց արհեստի ապրել չեն
կարող. արհեստի փոխելը ցանկալի չե, վորովհետև

ուրիշը դժվար է և անողուտ է թվում: Մեղադրում ենք
 Սիրունյանին և այն բանում, վոր նա թաղցրել է իր
 հիվանդությունը: Նա չէր կարող չնկատել իր առողջու-
 թյան վատանալը: Սիրունյանի հոգսը չէ շրջապա-
 տողները ինչ կլինեն: Նա իրեն համար է միայն ապ-
 րում, իր մասին և մտածում նա միայն, և վարվում
 է այնպես, ինչպես ինքն է ուղղւած, ամենեվին չմտա-
 ծելով, վոր ինքը կարող է վարակի աղբյուր լինել
 Սիրունյանը գիտեր, վոր ինքը հիվանդ է: Սիրունյա-
 նը, վորը վաճառում էր իր մարմինը, չէր կարող չը-
 մտածել սիֆիլիսի մասին. նա թաղցրել է իր հիվան-
 դությունը, ինչպես թաղցնում են ուրիշները, վորոնք
 նույնպես պատժի են արժանի: Մենք պետք է ստի-
 պենք հոգ տանել առողջության մասին, վոչ այն
 պատճառով, վոր դա անհրաժեշտ է մի մարդու կյանք
 փրկելու համար, այլ նրա համար վոր առանց դրան
 միտք չունի հիվանդությունների, մասնավորապես
 սիֆիլիսի, տարածման դեմ մղվող պայքարը: Յուրա-
 քանչյուր մարդ պետք է լինի իր պահակատեղում և
 մենք պետք է ստիպենք ամեն մեկին ապրել այնպես,
 վոր նրա կյանքը մահացու հարվածներ չտա կոլլեկ-
 տիվին: Ընկեր դատավորներ, յեղեք արդար, իմացեք,
 վոր ձեր վճռին են սպասում աշխատավորները. դուք
 ձեր վճռով պետք է ասեք, վոր պոռնկությունը վո-
 ճիր է, վոր հիվանդություն թաղցնելը դավաճանու-
 թյուն է. և այդ պետք է պատժվի: Վեներական տի-
 տերի դեմ մղվող պայքարի համար կտրուկ միջոցներ
 են հարկավոր, միջոցներ, վորոնք թելադրում են
 միտքը և սերը դեպի պրոլետարիատը և վոչ դեպի մի
 անհատը, վորքան էլ նա արժանի լինի խղճալու: Յեւ

համատուժում համ, վոր դուք Սիրունյանին հանցավոր կճանաչեք և պարտադիր բժշկվելու ու պարտադիր աշխատանքի վճիռը կարձակեք: Այդ վճռին են սպասում ձեզնից նրանք, վորոնց համար թանգ ե և կարեւոր աշխատավորներին շահը:

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Խոսքը տալիս եմ հասարակական պաշտպանին:

ՊԱՇՏՊԱՆ.— Քաղաքացի դատավորներ շատ խիստ և խարտզանում մեղադրանքի ներկայացուցիչը իմ պաշտպանյալին: Հասարակական մեղադրանքի ներկայացուցիչը պահանջում և խիստ պատիժ. բայց նախքան վճիռ կայացնելը, վճիռ, վորին սպասում են աշխատավորները, իսկ ավելի անհամբերությամբ, յերկյուղածությամբ և հույսով սպասում և մեղադրյալը, ասում եմ նախքան այդ վճիռը, մենք աշխատենք թափանցել քննված գործի ներսը և պարզել Սիրունյանի իսկական վոճիրը: Առաջին հանցանքը պոռնկությամբ պարտաւելն ե. քաղաքացի Սիրունյանը պոռնիկ ե. այդ մենք լավ գիտենք. այդ և խոստովանվեց ինքը մեղադրյալը, բայց հանցավոր և արդյժք նա դրանում. զննեցեք Սիրունյանի կյանքը և ձեզ բոլորը կլինի սլարդ ու հասկանալի. իսկ հասկանալ կնշանակի ներել: Սիրունյանի անձնական գրածան վորքան նման ե վողոց նետած հարյուրավոր, հազարավոր կանանց կյանքին. մեզ անհրաժեշտ և խոսել դրա մասին, զգալ այն, զննել բոլոր մանրամասնությունները ու հետո յեզրակացություններ տնել, վորոշումներ կայացնել. վորոշումներ, վորոնք կարեւոր են վոչ միայն Սիրունյանի ալ և հազարավոր նրա նմանների համար:

Ինչպես ցայտուն և անամոթաբար պարզ տեղի
ունեցավ Սիրունյանի անկումը. ինչպես կյանքը խիստ
և չարաչար արորում եր նրան ցեխի և տղմի մեջ, վո-
րից նրան չհաջողվեց դուրս գալ. 16 տարեկան հա-
տակում սկսվեց նրա աշխատավորական կյանքը, ա-
զախնու կյանքը այնպիսի անձանց մոտ, վորոնք կո-
պեկներ են վճարում անհավատալի աշխատանքի հա-
մար, վորոնք ազախնուն գրաստ են գարձնում, յեր-
թիք չհանգստացող կենդանի: Նրանք կյանքի տերն
են, գրպանները լիքը բանվորների և գյուղացիների
արյուն քրտինքից շինած թղթերով, նրանք և գնում
են կանանց. յերիտասարդ ու անփորձ Սիրունյանի
վրա ներգործեցին թե խաբեյությամբ, թե կեղծ խոս-
քերով և թե խոստումներով, նրանք հաղթեցին միա-
մտությունը, ջահելությունը և գայթակղեցրին նրան:
Սիրունյանը հավատաց, վոր հաց և ստացել, սեր,
բայց հացի տեղ դուրս յեկավ քար: Սիրունյանի մար-
մնից դուրս եր մղված ուրախությունը, վերցրին նրա
մարմինը ուրախության համար, զվարճության հա-
մար, իսկ հոգին վոտնատակ տվեցին: Չգեցին մի քա-
նի կոպեկ և Սիրունյանին փողոց նետեցին: Ազախ
տղան առաջինը խփեց քարով. Սիրունյանը քիչ տա-
տանվեց, բայց ժողովեց իր բոլոր ուժերը, հոգով չը
քնկավ ու գնաց յուրայինների մոտ, վոր մոր մոտ իր
ցավը լա, վոր յուրախներին հետ իր կսկիծը բաժանի:
Բայց նրա ծնողները չուզեցին իրենց գստերը հա-
նալ. չհասկացան, վոր իրենց աղջիկը դեռահաս եր,
վոր նրան խաբել են խորամանկությամբ և սուտ
խոսքերով, վոր նրան վոտնատա կ են տվել: Հաբկա-
վոր եր նրան ոգնել. պետք է ոգնեին նրան. վախե-

ցան հարեւաճանհրի ասե-կոսեներից և տնից նրան
արտաքսեցին: Պետք է ոգնեին նրան. կյանքի հենց
առաջին գոտեմարտի մեջ աղջիկը կորցրել էր ամենա-
լավը, ամենագեղեցիկը, այսինքն՝ կեղտոտել էին նրա
հոգին, ապականել էին նրա մարմինը. և նոր վերք
հասցրեցին նրան, վիրավորանք՝ դուրս արեցին տնից:

Միրունյանը մտավ ծննդաբերական տունը. այն-
տեղ նա ծնեց յերեխային, և ամեն մի կնոջ այն մեծ
բախտավորությունը, յերեխան՝ ծանր բեռ դառավ
դեռատի և միայնակ Միրունյանի համար: Աշխատա-
վոր կինը մայր չը պետք է լինի: Յերեխային կերա-
կրել է պետք: Միայն հարուստներն իրավունք ունեն
ընտանիք և յերեխաններ ունենալ: Միրունյանը 17
տարեկան հասակում պետք է մի անլուծելի խնդիր
վճռեր. նա 17 տարեկան հասակում, անողնափայտ ու
անտեր, յերկու խաչաձև ուղու հանդիպեց. մեկով գը-
նար ինքն էր կորչում, բայց յերեխային էր փրկում,
մյուսով դնար ինքը կը փրկվեր, իսկ յերեխան պետք
է կորչեր. և նա իբրև մայր, յերկար չը մտածեց, չըն-
տրեց, այլ յերեխային փրկել վճռեց, թեկուզ ինչ գը-
նով էլ լինի, մինչև անգամ, յեթե կարիք լինի իրեն
յեվս կորցնել: Դուք կարող եք ասել, վոր նա պետք
է յերեխային տար մանկատուն, իսկ ինքն էլ մտներ
ժառանգության: Բայց պետք է իմանալ, վոր մանկաւո-
րները, այն հին ժամանակի մանկատները, հրեշտակ-
ների գործարաններն են: Վոչ, յերբորդ հանապարհ չը
կար նրա համար. նա տվեց յերեխային գյուղ, և գը-
նաց ինքը հաց աշխատելու: Մարմնով աշխատած փո-
ղով նա յերեխային էր կերակրում: Միրունյանը իս-
կապան մայր էր. նա հերոսաբար կատարեց իր մեծ

պարտքը և բարձր դերը, և ահա նա, վորին մենք
դատում ենք: Սիրունյանը մոր պարտականություն-
ները անձնազոհ կատարողի ամենացայտուն որի-
նակն է: Սիրունյանը հավասար չէ այն մայրերին,
վորոնք ձգում են իրենց յերեխաներին, վորոնք ըն-
դունակ չեն կրել տանջանքներ մինչև անգամ նրանց
համար, վորոնց իրենք են կյանք պարգևել: ապա-
տացեք քաղաքացի դատավորներ հանցավոր եր նա-
արդյո՞ք այն բանում, վոր նա 17 տարեկան հասա-
կում փողոց ընկավ և վտը դրեց մի այնպիսի ճամ-
բի վրա, վորից դժվար է հեռանալը:

Դուք զգում եք և գիտեք ժողովրդի սիրտը:
դուք ինձ հետ միասին կասեք, վոր նա անմեղ է,
պետք է դատել հին կյանքը, պետք է դատել նրանց,
վորոնք Սիրունյանին նետեցին փողոց. նրանց, վո-
րոնք նրան պոռնիկ դարձրեցին: Հետո ի՞նչ յեղավ-
կյանքը ծաղրում և Սիրունյանին, յերեխան մեռալ
իսկ նա քայլեց հարթված ճանապարհով: կյանքից
վիրավորված, թշնամիներից անպատված, բարեկամ-
ներից ձգած, Սիրունյանը մտնում է պոռնկատուն-
գամված սոսկալի արհեստին, դրոշմված դեղին տոմ-
սով, նա դուրս գալու ճար չեր գտնում և նա յեւթ չէ՝
գիտեր: Սիրունյանի կյանքի այս կիսի մասին շատ
խոսեց հասարակական մեղադրողը. նրա համար Սի-
րունյանի կյանքի սկիզբը հոգեկան մեծ վողբերգու-
թյուն էր: Պոռնկատունը, հասարակաց տունը թույն է:
վորն ընդմիշտ թունավորում է մարդուն: Ինչ բան
հին է՝ սոսկալի ծանրությամբ ընկնում և մարդու
վրա և աղատվելը նրանից շատ դժվար է: Հանքահո-
րի մեջ աշխատող ձին, տարիներ շարունակ մնալով

այդ մութ տեղում, կույրտնում և. կույրտնում և
այն պատճառով, վոր մթության մեջ և հավիտյան
խավարի մեջ տեսնելը հարկավոր չէ. միևնոյն պատ-
ճառով չեն տեսնում և գետնի տակ ապրող խլուրդ-
ները: Հասարակաց տանը ապրող կիներ, վորը հաճա-
խորդին տալիս և իր մարմինը, վորը ջանք և գործ դը-
նում մոռանալ թէ կա հոգի, բանականություն, ու-
րախություն, վորը գիտակցությունը լցնում և գի-
նով, վորը յուրաքանչուր ժամ թուճավորում և ինքն
իրեն, դառնում և մի կոյր, անհոգի, առանց բանա-
կանության կենդանի, վորը վռչինչ բացի իր արհես-
տից չը գիտէ: Յեւ այդ վիճակին հասավ Սիրունյա-
նը: Ժամանակը վռչնչացրել և հոգու ցավը, արհեստը
բռնել և ամբողջ կյանքը և դարձրել և Սիրունյանին՝
ծաղկավիթիթ, անփորձ և կենսութախ աղջկանից մի
հարձ. ծուլության և զվարճության մեջ կործանվող
բուրժուազիայի համար մի ստրուկ, վորին դնում են
կիրքերին և բնազդներին բավականություն տալու
համար: Ահա նա Սիրունյանը՝ վոճրագործը, աշխա-
տանքի ճակատ լքողը—հասարակական մեղադրողի ա-
սելով: Ահա նա՝ անբաղա՝ զոհը, կողոպտվածը, հին
հասարակության հաղարավոր հանցանքներից ճնշվածը
ահա Սիրունյանը՝ իմ պաշտպանյալը: Ահա այսպես և
ոնցել Սիրունյանի կյանքը թագավորի կարգերի ժա-
մանակ: Այստեղ նա մեղք չունի, ինչպես և համա-
ձայն և և հասարակական մեղադրողը. ապա խնչն և
հանցանք համարվում, վմբն և նրա վոճիրը: Հեղափո-
խությունը սպանեց հին կյանքը, մաքրեց այն, ինչ
դարերով շինված էր պրուետարիատի և գյուղա-
ցիների տրյան ու վոսկոռների վրա: Հեղափո-

խությունը ջարդեց շղթաները, վոչնչացրեց հին
 արժեքները. և այդ մեծ տակնուվրայի կատար-
 ման մեջ դրեց նորկյանքի հիմքը: Մեծ դեպ-
 քերը, վորոնց գոչյունը ամբողջ Յեվրոպան դղրդա-
 ցրեց, զարթեցրին համաշխարհային պրոլետարիատին,
 լուսավորեցին արշալույսի ճառագայթներով կյանքի
 նոր ուղիները: Շատ բան է տրված, գուցե արված է,
 կարեվորագույնը, բայց...դեռ ելի շատ բան կա անելու
 գաղափարները կյանքի մեջ կիրառելու համար: Դեռ
 մնացել է պրոլետարական նոր կուլտուրայի գործը-
 նոր ճակատը ցայտուն կերպով ակնհայտ դարձավ,
 այսինքն՝ հին իշխանությամբ պատվաստած խավարի
 և տգիտության ճակատը: Ի՞ր տհուելի մեծությամբ յե-
 րեվան է գալիս նոր աշխատանք: Այդ աշխատանքը
 նոր հեղափոխություն պետք է անի. հեղափոխություն
 հոգու, մտքի, վորպեսզի ամրացնել տիրածը: Կրակի
 ու պողպատի ճակատում տարած հաղթություններից
 իսկապես ողտվելու համար պետք է հարստացնել աշ-
 խատավորների դիտակցությունը. պետք է իսկական
 ոնունդ տալ նրա ուղեղին, և, փշրելով հին սովորու-
 թյունները, հավատալիքները, նախապաշարումները,
 ստեղծել և ձուլել իսկական պրոլետարական աշխարհ-
 հայեցողություն: Ահա այն, ինչ պետք է լինի մեծ
 դեպքերի շարունակությունը:

Իսկ մենք շատ ու շատ ուշ և ուշագրություն
 ենք նվիրել տնտեսական ճակատին, համաճարականի
 կռիվին: Այնքան շատ բան է խել մեզնից սովը, տյն-
 քան է մեզ վրա անդրադարձել շրջապատումը, վոր
 շատ քիչ բան ենք արել կրթական գործում: Հեղափո-
 խությունը Սիրիոնունյանին ասիլ ձգեց. նա մտավ ծա-

ապրութեան և թվում եր վոր հին վերքերը բուժվելու
են ու անցցալը ֆնալու եր հիշողութեան մեջ: Բայց
դժվար, շատ դժվար եր նրան հաջողվում: Քաղցած,
հնից հոշոտված, նա վախվխեւով ընթանում եր նոր
համբով: Անողոք կերպով նա տանջվում եր քաղցից,
բայց ավելի շատ նրանցից, վորոնք հիշեցնում եյին
նրան միշտ հինը: Այդ բանը հիշեցնում եյին նրան
շատերը, նրանք, ով սովոր եր տեսնել նրան փողոցում,
ով պատահել եր նրան հասարակաց տանը, ով գնել
եր նրան: Չեյին կամենում մոռանալ հին Սիրունյա-
նին. նրանք չեյին ուզում տեսնել նրա մեջ նոր մարդ.
նրանք հետևում եյին նրան, կանչում, կանչում եյին
դեպի հինը. ծանր եր Սիրունյանի համար: Նա կռիւ
եր մղում ինքն իրեն հետ, քաղցը տանջում եր, քաղցը
պոչում եր՝ գնա, գնա նորից. իսկ նրանք, վորոնք
միշտ նրանք հետամտում եյին, բռնում եյին նորից
փողը, խոստանալով դրա համար հաց: Սիրունյանին
թվում եր, վոր հին բծերը լվանալ անկարելի ե, վոր
անցկացրած խայտառակութունը այրում ե և մատ-
նում նրան, վոր նոր կյանքը նրան չի ընդունում և
նա հեռացավ ծառայութեանից ու հեռացավ խալաու:

Ուսանող Գարունյանը ասաց, վոր Սիրունյանը
ծառայել չեր կարող: Յերիտաստրդ ինտելիգենտը
խոստովանվում ե, վոր Սիրունյանի շրջապատողները
հրում եյին նրան դեպի փողոց ու նա չգիմացավ:
Ընկեր Գարունյանի խոսքերը մեզ համար գնահատելի
են ու բնորոշ: Յերիտաստրդ, առողջ Գարունյանը մի-
ակն եր, վոր լավ եր վերաբերվում Սիրունյանին: Իսկ
ի՞նչով ոգնեց նրան. ի՞նչ արեց նրա համար. ի՞նչպես
ուգնեց նրան կեղտի ու լրբութեան դեմ մղած կռիւում:

Նա վոչինչ չավեց Սիրունյանին: Նա չաջակցեց Սիրունյանին վոչ բարոյապես, վոչ ել ֆիզիքապես: Վորքան բնորոշ ե Գարունյանի վարքը մեր իրականութեան ինտելիգենցիայի համար, վորը գեղեցիկ գաղափարների ճամբին ամեն քայլափոխում սայթալվել դիտել: Բարեհոգութիւն, ապարդիւն բաղձանքներ, քնդհանուր խռաքեր ժողովրդի բաղդավորութեան մասին և միեւնոյն ժամանակ խորին դատարկութիւն, կամազրկութիւն, ուժերն ու ցանկութիւնները սպառնիչ կրավորականութիւն: Գարունյանը իր վարմունքով վերջին հարվածը հասցրեց. և գլորվեց Սիրունյանը ու հասավ դատարան: Ինչո՞ւ Սիրունյանը չկովեց մինչեւ վերջին ուշքը, հարցնում ե հասարակական մեղադրողը. վորովհետեւ հին կյանքը սպանել եր նրա մեջ բոլոր ուժերը: Ծնողներից նա ստացել եր ժառանգութիւն՝ կամքի թուլութիւն. նրա արյան մեջ հարբեցողութիւն կա: Այսպես ուժասպառ և թույլ, դուրս յեկավ նա հեղափոխութեան շնորհիւ բանտից, իսկ հին կյանքը նրա համար բանտ եր: Սիրունյանի վողբերգութիւնը մեր խայտառակութիւնն ե, վոր աշխատավորների ազատագրման, այս ուրախ ու ամենակարող որերին—վոչ վոք չոգնեց Սիրունյանին դեն շարտելու լուծը, հեռանալ ճնշող սարսափից և մասնակից լինել նոր կյանքին: Սիրունյանը չհանցավորը. հանցավորը—մենք յենք, վոր վոչինչ չարեցինք նրանց համար, վորոնց խեղդել ե հին կյանքը, վորոնց համար դժվար եր վտօքի յեւնել և գնալ բոլորի հետ միասին: Դաժան եր Սիրունյանի համար կյանքը, բայց նրա հոգին չդաժանացավ, նրա մեջ չարութիւն չկար: Ի՞նչ մարմնի ծախելուց ստացած չնչին կոպեկներով միշտ

եւ ոգնեի ե իր հարեւաններին և ուրիշի յերեխաներին։ Միրունյանը, չնայած իր բոլոր փորձանքներին, ելի մնացել ե մարդ։ Վոչ թե դատել պետք ե նրան, վոչ թե մեղադրել—պետք ե։ Վոչ, ոգնել պետք ե։ Պետք ե ցույց տալ վերջապես իսկական ոգնություն. պետք ե տալ հնարավորություն սկսել նոր աշխատավոր կյանք։ Քիչ բան ե մնացել մեզ ասելու. մի քանի խոսք յեվա-
այն հարցի մասին, վոր Միրունյանը գիտակցորեն վարակել ե Միաժիտյանին սիֆիլիսով. ինչ տվյալներ քանի դատարանը, հասարակական մեղադրողը՝ իմ պաշտպանյալին մեղադրելու այդպիսի մի ծանր վոճրի մեջ, հար ե ապացույցը. Միրունյանը գիտեր իր տկա-
րության մասին. ինչո՞ւ, ապա ինչո՞ւ չեր բժշկվում. առ կմնա հանելուկ և սահասկանալի, յեթե մենք չաշ-
խատենք պարզաբանել մանրամասնությունը։

Հիվանդության առաջին շրջանում Միրունյանը ունեցել ե վերք, սիֆիլիսի վերք. եքսպերտը տասց, վոր դա չի ցավում և հաճախ հիվանդը չի ել նկա-
տում։ Այդ վերքը կարող ե դուրս դալ դործարանների ներսում և վոչ մի բանով չը յերեվալ. հասկանալի ե, թե՛ ինչպե՞ս Միրունյանը չի ել նկատել իր հիվանդու-
թյան սկիզբը. նա չի իմացել վոր անամոթի մեկը, կենդանու բնագոյներով կույրացած, յեկել ու վարա-
կել ե իրեն. ի հարկե նա չգիտեր. Միրունյանը, ինչ-
պե՞ս և բոլոր պոռնիկները, միշտ ել ապրել ե սիֆիլի-
սով վարտկվելու. սոսկալի վտանգի սարսափի ու յեր-
կյուզի տակ. նա միշտ ել սպասել ե այդ սոսկալի հի-
վանդությանը, իր արհեստի ուղեկցին։ Նա շատերին ե տեսել և ի հարկե չեր թաղցնի իր հիվանդությունը
կը բժշկվեր, հենց միայն նրա համար, վոր ելի սկսեր

աշխատելը, վոր քաղցից չը մեռնէր մի վորեւից ցանկապա
տի տակ: Սիրունյանը հիվանդության յերկրորդ շրջա-
նում ունեցել է ցան. բայց չէ վոր այդ ցանը կարող
է շատ քիչ տեղ բռնել և յերեւման գալ մի քանի բծե-
րի նման. Սիրունյանը ցանն ել չի տեսել, գուցե և
տեսել է, բայց կարծել է վոր դա պատահական բան
է, կեղտից, անմաքրությունից առաջ յեկած: Մեզնից
շատերը չեն տեսել սիֆիլիսոտներին. պետք է բժշկ
լինել, վոր ջոկել այդ հիվանդության տեսակը ու
բնույթը: Ի հարկէ ավելորդ է ասել վոր նա գիտակ-
ցորեն վարակել է ուրիշին: Սիրունյանը չը գիտեր իր
հիվանդության մասին, վոչ վոք չի ցանկանա իր կո-
բուստը, իր մահը, մանավանդ սիֆիլիսի հետեւանք-
ներից: Ընկեր դատավորներ ձեզ է պատկանում վեր-
ջին խոսքը. ձեզնից է կախված Սիրունյանի և նրա
նմանների կյանքը: Դուք, և միայն դուք կարող եք
շունչ փչել մարած ուժերին: Մտածեցեք նրա մասին
և ոգնեցեք, փրկեցեք մարդին: Դուք կարող եք, և
պետք է անեք: Հին կյանքի հաշմանդամներին մենք
պետք է բժշկենք, բժշկենք և բժշկենք: Բժշկենք Սի-
րունյանին, տանք նրան հնարավորություն ազնիվ
միջոցով աշխատելու և նա կգա մեզ հետ, նա կը լինի
մեր շարքերում: Թող ձեր վճիռը կոչնակի պես կանչի
Սիրունյանին և նրա նմաններին դեպի նոր կյանք,
թող ասի նրանց, վոր բանվորների և գյուղացիների
իշխանությունը վոչ վոքից վրեժ չի լուծում, վոչ վո-
քի չի պատժում հին կյանքի գործած հանցանքի հա-
մար, վոր բանվորների և գյուղացիների իշխանու-
թյունը աշխատավորների շահերի պաշտպանն է: Ըն-
կեր դատավորներ դուք իմ պաշտպանյալին կյանք
կը տաք:

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Խոսքը տրվում է մեղադրյալին, քաղաքացի Սիրունյան ինչ կարող եք դուք ասել ձեր մասին:

ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ.— (Վեր ե կենում յեզ արտասովալից ձայնով) Մեղավոր չեմ յես, հավատացեք մեղավոր չեմ: Կյանքն ինձ ստիպեց փողոց ընկնել, և կորստյան մատնել ինքս ինձ: Ուղեցի աշխատել, ցանկացա ապրել իսկական կյանքով, լավ կյանքով, բայց բոլորը այլ կերպ դուրս յեկավ: (Լալիս ե, պաշտպանք վեր ե կենում ու ջուր տալիս մեղադրյալին, Սիրունյանը խմում ե ջուրը ու շարունակում) 16 տարեկան եի, յերբ նոր նոր ուղում եյի մարդ դառնալ, խաբեցին ինձ, խաղացին, դեն շրպտեցին խայտառակությամբ. և յես հանցավոր, լիբր ու անառակ յեղա: Այդ որից սկսվեց ծանր կյանքս. հարադատ դավակս կործանեց ինձ: Մեղում եի նրան փրկել, իսկ դուրս յեկավ, վոր նրան չը փրկեցի, իսկ ինձ կործանեցի. կործանեցի: Աշխատանք եի փնտռում, յերեխայի հետ չեյին վերցնում. տնից ել արտաքսեցին. ինչ անեի: Գնացի փողոց, գնացի հաց աշխատելու: Ծնողներս կանչեցին ինձ իրենց մոտ, բայց յես արդեն ել չեի կարող, կեղտոտված եր իմ կյանքը, ապականված եր նա: Յես ընտանիքի մեջ չեի կարող ապրել, խղճացի նրանց, իմ պատճառով նրանց հանգիստ չեին տալիս, հալածում եին նրանց, իսկ ինձ վրա ել մատով եին ցոյց տալիս, ահա ծախու ապրանքը: Չեի կարող գնալ ես նրանց մոտ, չեի կարող: Իսկ ինձ իմ ամբողջ կյանքի ընթացքում մեկն ու մեկն խղճաց. ոգնեց ինձ մեկն ու մեկը, վոր իսկական ճանապարհի վրա դուրս գամ: Վոչ վոք

ինձ հետ մարդավարի չը խոսեց. վոչ վոք: Ահա այստեղ, առաջին անգամ, այն ել ահա նա (ցոյց տալով մեղադրողի վրա) ասում է, վոր ես փշտցած եմ, պռոնիկ եմ: Իսկ ինչո՞վ եմ յես հանցավոր. նա ասում է, վոր յես գիտեի, վոր հիվանդ եմ, ուզում եի ուրիշներին վարակել. իսկ յես, աղնիւ վ խոսք, վոչինչ չը գիտեի, յեթե իմանայի, կը բժշկվեյի: Ձե վոր վոչ վոք չի ուզում կենդանի թաղվել: Ասում են ինչո՞ւ չը ծառայեցի, ինչո՞ւ ծառայությունս թողեցի. քիչ եին վճարում դրա համար ել չը ցանկացա ծառայել: Միթե՞ ես քաղցի սովոր չեմ, միթե՞ սովը ինձ համար սարսափելի ե: Վոչ. այդ չեր պատճառը, վոր թողեցի. այդ չեր պատճառը, վոր տանը չը մնացի: Հաճախ նստած կար եյի անում յես. մեկ ել տեսնեմ գալիս են հին ծանոթներս ու խայտտոակում: Ծառայելն անկարելի եր, տանը մնալը անհնար եր: Թողեցի ծառայությունն ել, ընտանիքն ել: Շատ ցավեր եմ տեսել յես. վոչ յես հանցավոր չեմ: Մեզ տեսնողը կարծում է ուրախ ենք, յերջանիկ ենք. թազցնում ենք մեր կսկիծը, վոչ վոքի մեր հոգին ցոյց չենք տալիս, քայց իսկապես մենք ամենամանրախտն ենք, մենք կյանքից դրկվածներ ենք, ապրում ենք կենդանիների պես, իսկ հետո ցանկապատի տակ կը վոչնչանանք, կամ հիվանդանոցում կը փռենք: Դատեցեք ինձ, հայհոյեցեք, բայց պետք է խղճալ մեզ, խղճալ: Ողնեցեք ինձ, թոյլ տվեք դուրս գալ կեղտոտ փոսի միջից. ոգնեցեք (լալիս է):

ԴԱՏԱՎՈՐ:—Դատը վերջացած է: Հեռանում ենք խորհրդակցելու (բոլորը վոսֆի են կանգնում):

ՏԵՍԻՆ III

Առանց դատավորի յեվ ասեցականների. բեւի վրա մնացողները միւսիանց հետ գրուցում են ցածր նայ-
նով. էի, հետո մոտենում ե Բարսուղարը)։

ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ.— Խնդրեմ վոտքի կանգնել, դա-
տավորները գալիս են. (բոլորը վոտքի են ելնում ու
մնում են կանգնած)

ԴԱՏԱՎՈՐ.— Հանուն Հայաստանի Սոցիալիստա-
կան Խորհրդային Հանրապետութեան Յերիմանի Ժո-
ղովրդական Դատարանը նախագահութեամբ, (ազգա-
նուն) և անդամակցութեամբ (յերկու ասեցականի
ազգանունները) քննելով 1923 թ. (դատի որաթիվը)
ին Սիրունյանի գործը ըստ մեղադրանքի կարմիր
բանակային Միամիտյանին սիֆիլիսով վարակելու
մեջ, լսելով վկաների և եքսպերտի ցուցմունքները,
լսելով մեղադրողին, պաշտպանին և մեղադրյալի վեր-
ջին խոսքը, վորոշեց՝ քաղաքացի Սիրունյանին հան-
ցավոր ճանաչել պոռնկութեամբ պարապելու մեջ. գի-
տակցորեն ուրրշին սիֆիլիսով վարակելու մեղա-
դրանքը չի ապացուցված։ Ի նկատի ունենալով 1) Սի-
րունյանի պրոլետարական ծագումը, 2) այն ուժեղ
ցնցումները, վորը նա կրել ե թագավորի կարգերի
ժամանակ, 3) շրջապատողների վոճրային վերաբեր-
մունքը դեպի նա, 4) նրա հիվանդագին ժառանգա-
կանութունը դատարանը վորոշեց՝ քաղաքացի Սի-
րունյանին զետեղել հիվանդատնոց բժշկվելու համար
և տուժարկել Սոց. Ապահ. Ժողկոմին և բանվորական
ուժերի հաշվեառ մարմնին տալ հնարավորութուն
քաղաքացի Սիրունյանին զրադվելու, բժշկվելուց հե-
տո, արտադրողական աշխատանքով, վորը ապահովե-
րա ապրուստի նվազագույնը։ Վկա Միամիտյա-
նին դատի յենթարկել, մեղադրելով նրան պոռնկու-
թյունից ոգավելու մեջ։ Վճիռը վերջնական ե և բո-
ղոքի վոչ յենթակա։

Գ. Ս. Ր. Ա. Գ. Ո. Ե. Յ. Ր.

ԴԱՏԱՎՈՐ

ՀԱՅ ԵՐԱՆԻ ՄԱՐԶ

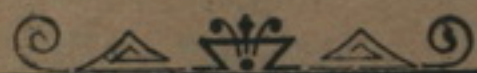
ԳԱՆ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0045147

[254]

A ^I
2589

ԳԻՆՆ Ե՛ 25 ԿՈՊ.

